

УКРАЇНА І СВІТ

“Ми будемо наближатися до ЄС не гаслами, а конкретною копійкою роботою. Маю на увазі насамперед реформування української економіки, адаптацію законодавства до європейських стандартів і забезпечення гідних умов життя наших громадян за європейськими канонами”, — заявив Віктор Янукович у Брюсселі. Що ж, це прагматичний, розважливий підхід, якого на практиці нашій державі завжди бракувало. І український Прем’єр-міністр, і представники Євросоюзу робили наголос на створенні зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Саме це має розглядатися як перший крок на шляху до широкомаштабної економічної інтеграції з Європейським Союзом. Адже дуже важливо розуміти природу такого наднаціонального утворення як ЄС: це продукт міжнародної економічної інтеграції, першим етапом якої для новобранців має бути саме зона вільної торгівлі.

Далекого 1994 року між Україною та ЄС було підписано Угоду про партнерство та співпрацю, що мала виконувати функцію рамкового нормативно-правового акту в царині двосторонньої співпраці. Чинність цієї Угоди закінчується наприкінці 2007 року. Переговори щодо укладення нової угоди та її засади — ось найактуальніше в коротко- та середньостроковій перспективі питання на євроінтеграційному порядку денному України. У Брюсселі єврокомісар із питань зовнішніх відносин та європейської політики сусідства Беніта Ферреро-Вальднер доволі недвозначно дала зрозуміти українській стороні, на що остання може розраховувати 2008 року, коли має бути укладено нову угоду: ця угода має укладатися в рамках європейської політики сусідства. Пані Ферреро-Вальднер наголосила: “Майбутнє неможливо передбачити. Проте наразі цілком ясно — про перспективу членства не йдеться”. 13 вересня на щотижневому засіданні Європейської Комісії було прийнято Директиви для ведення переговорів з українською стороною щодо укладення нової угоди. Початок цих переговорів ЄС пов’язує зі вступом України до

ЄВРОШЛАГБАУМ: ПРОЇЗД ДОЗВОЛЕНО?..

МЕТАМОРФОЗИ УКРАЇНСЬКИХ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ ПІСЛЯ ВІЗИТУ ВІКТОРА ЯНУКОВИЧА ДО БРЮССЕЛЯ

14 вересня Прем’єр-міністр України Віктор Янукович відвідав із візитом Брюссель, узавши участь у засіданнях Ради з питань співпраці України та ЄС і Комісії Україна—НАТО. Його плідний візит, огорнений сонце-саяністю усмішок та твердістю офіційних заяв щодо незмінності курсу України на повноправне членство в ЄС, все-таки лишив суперечливі й тривожні враження. Україна, стоячи перед величезним зоряно-синім єврошлагбаумом, ризикує так і не здобути перепустки далі...

кації митного контролю з ЄС та технічної співпраці, європейська політика сусідства водночас виконує роль своєрідного буфера, куди ЄС з полегшенням відправляє свої політичні стратегії щодо таких надміру євроінтеграційно налаштованих країн як Україна. Чинна Угода про партнерство та співпрацю України з ЄС є швидше документом з забезпечення ЄС від нестабільної великої країни на уламках Радянського Союзу, аніж паритетним договором про співпрацю двох сторін. У 2008 році Україні пропонують укласти новий, більш розширений, краще відформатований договір, але все в тих же лімітованих рамках політики сусідства. Радіти насправді немає чому. Такі договори укладалися з Тунісом та Азербайджаном.

Однак варто відповісти на одне важливе питання: що криється за брендом Європейської політики сусідства? Ця політика здійснюється Європейським Союзом щодо цілої низки країн Східної Європи, Кавказу, Центральної Азії та Близького Сходу. Окрім очевидних переваг від запровадження системи європейської стандартизації, уніфі-

кації митного контролю з ЄС та технічної співпраці, європейська політика сусідства водночас виконує роль своєрідного буфера, куди ЄС з полегшенням відправляє свої політичні стратегії щодо таких надміру євроінтеграційно налаштованих країн як Україна. Чинна Угода про партнерство та співпрацю України з ЄС є швидше документом з забезпечення ЄС від нестабільної великої країни на уламках Радянського Союзу, аніж паритетним договором про співпрацю двох сторін. У 2008 році Україні пропонують укласти новий, більш розширений, краще відформатований договір, але все в тих же лімітованих рамках політики сусідства. Радіти насправді немає чому. Такі договори укладалися з Тунісом та Азербайджаном.

У брюссельських офіційних заявах Віктора Януковича термін “угода про асоціацію” не фігурував. Звісно, хочеться вірити, що Віктору Ющенку владється утримувати контроль за здійсненням зовнішньої

політики України, а Борис Тарасюку координувати переговорний процес у 2007 році, проте факти змушують засумніватися в цьому. Так, на одному з перших засідань Кабінет Міністрів Віктора Януковича прийняв рішення щодо скорочення урядових комітетів із семи до п’яти. Під скорочення, очевидно, не випадково потрапив і Комітет із питань європейської та євроатлантичної інтеграції, який очолював міністр зовнішніх справ. Повноваження цієї структури передано новоствореному урядовому Комітету з питань правової політики, оборони та європейської інтеграції, який очолив персонально Віктор Янукович. Таким чином, значення та роль МЗС у здійсненні зовнішньої політики знову швидше за все слабшати будуть у лещатах вертикально-адміністративного, вибудованого під Прем’єра управління.

Українська преса, висвітлюючи результати поїздки Віктора Януковича до Брюсселя, значно більше уваги приділила питанню співпраці з НАТО. І справді, заява українського Прем’єра про те, що Україна наразі не готова приєднатися до Плану щодо членства в НАТО, оскільки ця ідея немає широкої суспільної підтримки, є потужним проривом... у минуле. Потрібно ж зрозуміти, що приєднання до цього Плану не передбачатиме автоматичного вступу до організації. Натомість його сумлінне виконання передбачає проведення низки системних реформ у сфері безпекової, оборонної, правової, економічної, соціальної політики держави на основі найкращих західно-цивілізаційних стандартів. Однак Україна вкотре шокувала Захід непослідовністю своїх керманців.

Розмірковуючи на тему “як Янукович здає українські мрії щодо НАТО”, ми ризикуємо не помітити моменту, коли шлагбаум на шляху не лише до НАТО, а й до ЄС перед Україною, ледве піднявшись на якусь мить, занадто коротку, аби проскочити вперед, опуститься до низу. І ось тоді нам нічого не залишатиметься, як милуватися блиском і чистотою сталевих рейок десь там — на в’їзді в ЄС.

● **Жанна БЕЗП’ЯТЧУК**

ОБГОВОРЮЄМО

ДЕРЖБЮДЖЕТ—2007

14 вересня 2006 року в Клубі Кабінету Міністрів відбулося публічне представлення проекту Державного бюджету України на 2007 рік. Про “Бюджетні пріоритети—2007” доповідав перший заступник міністра фінансів України Вадим Копилов, а перший заступник міністра економіки України А. Максютя склав “Прогноз економічного та соціального розвитку України на 2007 рік”.

Бюджетна політика 2007 року насамперед буде спрямована на:

- стабілізацію фінансово-економічної ситуації в країні;
- вирішення найважливіших соціально-економічних проблем, підвищення соціальних стандартів та рівня життя людей;
- відновлення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки;
- проведення структурних реформ.

Основні параметри доходів і видатків бюджету на 2007 рік

Доходи бюджету плануються з огляду на зменшення податкового тиску (рівень перерозподілу ВВП через доходи Зведеного бюджету у 2007 році становить 30,2 %, що відповідає бюджетній резолюції), а видатки — з огляду на необхідність відновлення макроекономічної стабільності та пропорції між зростанням економіки та розвитком соціальної сфери, а також із огляду на якісне підвищення соціальних стандартів.

Доходи Зведеного бюджету України на 2007 рік плануються у сумі **179,4 млрд. грн.**, що на 22,1 млрд. грн., або на 14,0 % більше плану на 2006 р.

Видатки Зведеного бюджету плануються обсягом **196,4 млрд. грн.**, що на 23,7 млрд. грн., або 13,7 % більше планових показників 2006 року.

Доходи Державного бюджету України (без міжбюджетних трансфертів) на 2007 рік плануються у сумі **136,2 млрд. грн.**, що на 11,8 млрд. грн., або на 9,4 % більше плану на 2006 рік.

Доходи загального фонду складають 108,4 млрд. грн., що на 13,3 млрд. грн., або 14,0 % більше планових показників 2006 року.

Доходи спеціального фонду складають 27,8 млрд. грн., що на 1,4 млрд. грн. менше планових показників 2006 року.

Граничний розмір дефіциту державного бюджету на 2007 рік визначено в обсязі **15,1 млрд. гривень, або 2,55 % ВВП** (згідно з веб-сайтом www.minfin.gov.ua).

Утворців бюджету є наміри збільшити видатки на соціальну сферу: зокрема, передбачається підвищення мінімальної заробітної плати: з 1 січня — 400 грн., з 1 липня — 420 грн. та з 1 грудня — 450 гривень. Розміри посадових окладів (тарифних ставок) працівників бюджетної сфери мають підвищитися за рік (проти грудня 2006 року) на 12,5 %. На це додатково передбачено 6,4 млрд. гривень.

Планується випереджальне відносно інфляції підвищення прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунок на місяць порівняно з 2006 роком — на 8 %. На 2007 рік прожитковий мінімум встановлюється на одну особу в розрахунок на місяць у розмірі: з 1 січня — 492 гривні, з 1 квітня — 501 гривня, з 1 жовтня — 510 гривень.

Збільшено допомоги сім’ям із дітьми, стипендії студентам та учням професійно-технічних навчальних закладів, чорнобильські виплати, пенсії. Додатковий ресурс на ці цілі — 1 млрд. гривень.

Державні допомоги, пільги, компенсації, гарантії та інші соціальні виплати надаватимуться з урахуванням сукупного доходу громадян та їхнього матеріального стану.

Бездефіцитним буде також бюджет Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Допомога при народженні дитини та допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку буде здійснюватися з бюджету, що спростить порядок її отримання. Прогнозується збільшення цієї допомоги відповідно до зростання розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Для малозабезпечених сімей розмір допомоги становитиме 262,5 гривень — на початок року та 274 гривні — на кінець року.

● **Петро АНТОНЕНКО**

ПО-СУСІДСЬКИ

У Києві в Посольстві Польщі в Україні пан посол днями провів брифінг для журналістів. На нього було запрошено і представника “Сіверщини”, яка постійно висвітлює тему українсько-польських стосунків. Ішлося про найсвіжіші новини у взаєминах двох країн. Зокрема про щойно завершений щорічний Економічний форум східноєвропейських держав у Польщі, в місті Криниця. Про участь у форумі й загалом візит до Польщі Прем’єра України В. Януковича посол підтвердив, що Польща й надалі надаватиме найбільшу підтримку Україні на шляху євроінтеграції. Пан Ключковський говорив гарною українською мовою і почав із того, що недавно, у серпні, виповнився рік його польської служби в Україні. Ось основне зі сказаного ним.

ПОСОЛ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ЯЦЕК КЛЮЧКОВСЬКИЙ: «ПОЛЬЩА І УКРАЇНА — СТРАТЕГІЧНІ ПАРТНЕРИ»

жава домовиться з Азербайджаном і Казахстаном про транспортування їхньої нафти цим шляхом через Україну і Польщу, то магістраль працює.

ПРО ЛЕГАЛІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ ЗАРОБІТЧАН

Не секрет, що останні роки в Польщі нелегально працює чимало заробітчан із України. Їх жене туди безробіття і можливість непогано заробити. Щойно Польща на державному рівні прийняла законоположення про легалізацію цих працівників, і не лише з України, а й з інших сусідніх держав, у тому числі з Росії і Білорусі.

Річ у тім, що зі вступом до Євросоюзу позаминулого року для поляків відкрилася широка можливість праці в Західній Європі, в країнах ЄС. Тисячі поляків зараз їздять на заробітки за кордон. І в деяких галузях економіки вже відчутна нестача робочих рук. Ось влада й легалізує працю заробітчан. Для

цього потрібне лише запрошення працедавця з Польщі. Ці працедавці тепер платитимуть державі відповідні податки, а наші робітники отримають належні соціальні гарантії, яких, звісно, не мають нелегали.

ПРО ПОХОВАННЯ В БИКІВНІ

На околиці Києва, перед Броварами, в Биківнянському лісі в часи незалежної України дослідники виявили ще одне масове поховання жертв репресій комуністичного режиму. Тут встановлено пам’ятник цим жертвам, проводиться їх вшанування.

Але нещодавно вчені Польщі, зокрема археологи,

виявили тут і поховання розстріляних у 1939—1940 роках поляків. Коли сталінський режим разом із фашистським розв’язали Другу світову війну, першою жертвою якої стала поділена цими режимами Польща. Тут поховано близько трьох тисяч польських офіцерів, прикордонників, представ-

ників інтелігенції. Ці дослідження буде продовжено, щоб встановити, хто саме тут похований, і належно вшанувати пам’ять жертв репресій.

ПРО НАЙМЕНУВАННЯ ВУЛИЦЬ

Про це пан посол говорив не на брифінгу, а кілька днів раніше, на зустрічі з київським міським головою Черновецьким. Мер похвалився, що ось, мовляв, у Києві є вулиці імені видатних поляків. І назвав: імені Воронського, Ванди Василевської. Посол Ключковський, людина делікатна, до того ж дипломат, не став уточнювати, що названі особи, пред-

ставники більшовицького режиму, не викликають особливої гордості у поляків. Посол зауважив, що Воронський, Василевська — громадяни не Польщі, а Радянського Союзу, просто поляки за походженням. І запропонував назвати вулиці іменами справді достойних людей. Наприклад, відомого інтелектуала, борця з комуністичним режимом Єжи Гедройця, який багато років в еміграції редагував журнал “Континент”, що гуртував демократичні кола Польщі. За рішенням парламенту Польщі в країні 2006 рік проголошено роком Гедройця. У листопаді відзначається 100 років від дня його народження.

А мені подумалося, що в Чернівці є ще й не такі вулиці. І та ж Воронського. І Рокоссовського, котрого у нас знають як одного з маршалів, а поляки пам’ятають як верховодів комуністичного режиму. А ще є вулиця навіть голови Всеросійського ЧК Фелікса Дзержинського.

Може, колись з’являться і вулиці таких видатних поляків, як Фредерік Шопен, Адам Міцкевич або таких чудових письменників, як Болеслав Прус чи Ярослав Івашкевич, які, до речі, народилися в Україні.

ЧОРНА ДАТА

У суботу 16 вересня на столичному Майдані Незалежності відбулася акція “День пам’яті Георгія Гонгадзе”. Цього дня минуло шість років із моменту його зникнення і, найімовірніше, жорстокого вбивства представниками “режиму Кучми”.

Багато хто вважає, що акції громадськості України та представників міжнародних організацій із вимогою розслідувати цей злочин лягли в основу суспільного пробудження, котре восени 2004 року привело до подій, названих Помаранчевою революцією. У будь-якому разі історія з Гонгадзе була плямою на совісті попередньої влади, а водночас і одним із головних “наступальних” аргументів тодішньої опозиції, а згодом “помаранчевої” влади. Не було ще жодного міністра внутрішніх справ, котрий не проголошував би розкриття цього злочину “справою честі”.

ПАМ’ЯТЬ ПРО ГОНГАДЗЕ — ДОКІР ДЛЯ ПРЕЗИДЕНТІВ

Раніше про історію зі зникненням журналіста Георгія Гонгадзе учасники мітингів запитували Президента Кучму. Тепер — Президента Ющенка. Для Віктора Андриївича — іронія долі. Для українських журналістів — тривожний сигнал.

Особисто лідер опозиції Віктор Ющенко обіцяв, що після його перемоги цю справу буде розслідувано, а винних покарано. Вже Президентом України Ющенко встиг заявити на весь світ, що справу Гонгадзе розкрито. Однак дуже швидко виявилось, що це лише порожні слова, а покарано трьох навіть не виконавців, а швидше співучасників цього злочину.

Тож не дивно, що при відзначенні шостої річниці зникнення Гонгадзе, учасники акції свої дещо видозмінені запитання звертали уже до Президента Ющенка. “Ющенко, де замовники Гонгадзе?” — було написано на плакатах учасників акції в стилістиці, що красномовно натякала на “спадковість” цієї історії: звернення до Ющенка було дописано на старих зверненнях до попереднього президента — “Кучма, де Гонгадзе?”.

Символічним був і траурний похід зі свічками у руках до Секретаріату Президента Ющенка, адже так ходили раніше до того ж приміщення, котре тоді йменувалося Адміністрацією Президента Кучми.

За ці роки у можливості розслідування “справи Гонгадзе” зневірилися навіть найближчі люди Георгія. Днями його мати відмовилася від адвоката, оскільки не бачить сенсу в подальшому відстоюванні її інте-

ресів у суді. Близький друг Гонгадзе журналіст Вахтанг Кіпіані в одному інтерв’ю висловив припущення, що справу Гонгадзе не буде розкрито ніколи, бо “Мороз знає значно більше, ніж говорить”.

Якщо добре придивитися до сьогодиншнього українського політикуму, то виявиться, що в ньому зовсім немає людей, зацікавлених у викритті справжніх замовників цього злочину.

Але суботня акція “День пам’яті Георгія Гонгадзе” покликана нагадати представникам еліт, що для громадян України ця трагічна історія завжди буде показником щирості влади. Або, як писав Кіпіані: “Я думаю, що ця справа — лакмусовий папірець для нинішньої української влади. Вона на хвилі нашого відстоювання її інте-

наючи з 2001 року від акції “Україна без Кучми” і закінчуючи Помаранчевою революцією — через величезні надії прийшла до влади. Надії навіть не на те, що вона покарає винних, а надії на те, що ця

влада здатна бути на півголови вищою за попередню. Наразі дуже сумно, але я цього не бачу”.

● **Володимир ПАВЛІВ**
Фото Олександра ЛІТВИНЕНКА

ВШАНУВАЛИ

16 вересня в столиці Татарстану місті Казані відбулася урочиста церемонія відкриття меморіальної дошки видатному державному та політичному діячу України, вченому-історичу, академіку Михайлу Грушевському.

Дошку встановлено за ініціативою української громади згідно з постановою Кабінету Міністрів Республіки Татарстан від 17 квітня 2006 р. № 190 “Про встановлення меморіальної дошки на будинку № 15/25 на вул. Кремлівській у місті Казані”. Текст на дошці — татарською, російською та українською мовами.

Меморіальну дошку виготовлено за сприяння члена Ради Федерації Федеральних Зборів РФ, голови рад Об’єднання українців Росії та Федеральної національно-культурної автономії українців Росії Василя Думи, а також професора Манітобського університету Ореста Цапа (Вінніпег, Канада). Автор меморіальної дошки — казанський скульптор Махмут Гасімов.

У церемонії відкриття взяли участь і виступили перший заступник прем’єр-міністра Республіки Татарстан Равіль Муратов, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Російській Федерації Олег Дьомін, заступник голови Об’єднання українців Росії, завідувач відділу російської українки Бібліотеки української літератури в Москві Юрій Кононенко, професор Київського національного університету імені Т. Шевченка Володимир Сергійчук, голова Нижнекамської національно-культурної автономії “Українське товариство “Вербицька” Євген Са-

У КАЗАНІ УРОЧИСТО ВІДКРИТО МЕМОРІАЛЬНУ ДОШКУ МИХАЙЛУ ГРУШЕВСЬКОМУ

Фото Ігоря Саранчука

Біля меморіальної дошки (зліва направо): Євген Савенко, Наїля Спарта, Махмут Гасімов, Олег Дьомін, Равіль Муратов, Тімур Акулов, Юрій Кононенко

венко, власника готелю “Джузеппе” Наїля Спарта, вчені, діячі культури, представники громадськості.

Це вже друга в Росії меморіальна дошка Михайлові Грушевському. 2003 року пам’ятний знак було встановлено на будинку № 2/3 по вул. Погодинській у Москві, де 1930 року мешкав М. С. Грушевський.

...На початку I Світової війни Михайло Грушевський, професор

російської історії Львівського університету й активний громадський діяч, залишив Австро-Угорську імперію і приїхав до Києва, де був заарештований жандармами Російської імперії. Після Лук’янівської в’язниці, як “пропагандиста українського сепаратизма” і видного діяча Української національно-демократическої партії” його було відправлено в заслання до Симбірська. За допомогою видатного

російського філолога Олексія Шахматова Грушевський отримав дозвіл виїхати з провінційного Симбірська до університетської Казані, де була можливість продовжувати наукову працю.

У вересні 1915 року М. С. Грушевський із родиною (дружиною Марією Сильвестрівною та донькою Катериною) оселився в Казані по вул. Воскресенській у мебльованих номерах “Франція” (нині — вул. Кремлівська, 15/25, готель “Джузеппе”). Грушевський жив у Казані в кількох помешканнях, але до наших часів зберігся лише цей будинок (зараз це власність родини Спарта).

Прожив Грушевський у Казані до вересня 1916 року. Далі, поспівшись на стан здоров’я (зберглося медичне свідоцтво, підписане професором медицини Казанського університету Олексієм Казем-Бекем) та завдяки піклуванню професора Давида Грімма, Михайло Сергійович звернувся до Міністерства юстиції з проханням дозволити переїзд у Москву.

На початку 2004 року Євген Савенко віднайшов у Національному архіві Республіки Татарстан документи про перебування Михайла Грушевського в Казані. Доти казанський період у житті Грушевського згадувався лише побіжно і не був досліджений належним чином.

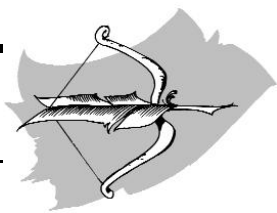
Василь Дума надіслав Президентів Республіки Татарстан Мінтімеру Шаймієву вдячного листа за сприяння у встановленні меморіальної дошки та багаторічну підтримку діяльності українських організацій Татарстану.

Після церемонії Олег Дьомін зустрівся з керівниками україн-

ських організацій російського Поволжя (Республік Башкортостан, Марій-Ел, Татарстан, Нижегородської, Саратовської та Ульяновської областей). Проведено наукову конференцію “Михайло Грушевський. Його постать в українській та світовій історії”. У заходах узяли участь директор Департаменту зовнішніх зв’язків Президента Республіки Татарстан Тімур Акулов, начальник відділу обліку, охорони і пропаганди пам’яток історії та культури Міністерства культури Татарстану Ігор Нестеренко, перший заступник керівника виконкому Нижнекамського муніципального району Руслан Зайнетдінов, голова правління Асоціації національно-культурних організацій республіки Carit Джаксимаєв, директор Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені М. Гоголя кандидат філологічних наук Станіслав Пономаревський, українські дипломати Михайло Тульський та Андрій Чесноков, генеральний директор Культурного центру України в Москві доктор історичних наук Володимир Мельниченко.

Експонувалася виставка творів Михайла Грушевського та літератури про нього, підготовлена Бібліотекою української літератури в Москві, відбувся концерт художніх колективів українських громад Казані, Набережних Челнів, Нижнекамська, Димитровграда, Нижнього Новгорода та Уфи. Для гостей міста проведено екскурсію “Казань українська”.

● **Юрій МОРОЗ**,
Об’єднання українців Росії

РЕГІОНИ

“Тут потрібно створити окрему інфраструктуру, яка б забезпечила відповідні умови для хворих людей, — говорить міський голова Сак Олег Ключ. — Адже нині першу перепону хворі зустрічають уже на залізничному вокзалі. За дві хвилини, доки стоїть потяг, людям на візках надто важко нормально висадитися з вагонів, чи, навпаки, сісти в них. А рішення цієї проблеми не вимагає фінансових витрат — необхідна лише ініціатива уряду й Верховної Ради автономії, щоб Міністерство транспорту України вирішило це болюче для інвалідів питання. Зупинка повинна бути хоча б десять хвилин. Масу подібних “дрібних” проблем, що не потребують значних коштів, місто енергійно намагається вирішити самотужки. Всіляко прагнуть допомагати хворим. І не лише фізично, а й морально. Уже сьогодні готуються до вже п’ятого міжнародного пробігу “Скіфський берег-2007”, намагаються зробити його ще масовішим і радіснішим для учасників із майже двадцяти країн світу. Врахували досвід нишніх змагань, у яких взяли участь хворі на візках із восьми держав. Нещодавно тут закінчилися міжнародні змагання зі спортивного орієнтування на інвалідних візках. Для того, щоб подібні змагання проводилися частіше й без незручностей, необхідно облаштувати пристойне дорожнє покриття усього лише на одній вулиці курорту, але для цього вже потрібні кошти з бюджету автономії. Адже, для збереження природних ресурсів унікального курорту, для оновлення медичної бази, розвитку інфраструктури одного бажання місцевої влади й громади та наявних у них коштів замало. Саме у зв’язку з цим, скориставшись статусом курорту державного значення, в місті й розробили програму розвитку на п’ять років”.

“Щоб вирішити ці проблеми, потрібні державний підхід і значні інвестиції, адже наша мета — зберегти це унікальне місце. Місто-курорт Саки сьогодні потребує державної й інвестиційної підтримки, щоб мати можливість розвиватися як лікувальний курорт для інвалідів. “База тут прекрасна, а інфраструктура — нікудишня”, — підтримує міського голову перший заступник голови уряду автономії Євген Михайлов. Для реалізації всіх заходів потрібні солідні економічні “вливання”, серйозні інвестиційні програми. Місто-курорт Саки має бути окремим рядком у

ДАРУЮЧИЙ НАДІЮ СПОДІВАЄТЬСЯ НА ВІДРОДЖЕННЯ

Саки — кримське місто, здавна відоме як рідкісний центр бальнеології, унікальні грязі якого й озерна ропа мають чудодійну властивість полегшувати страждання чи повністю вилікувати сотні тисяч хворих — особливо із захворюваннями спини. Окрім узвичаєних понад трьох тисяч інвалідів на візках щороку, які приїздять сюди за цілющими курсами лікування, процедурами й операціями, тут постійно проживає близько двох тисяч інвалідів першої групи, в основному із захворюваннями спини. Адже за авторитетними висновками вчених багатьох країн, характеристика грязі Сакського солонного озера суттєво перевершує лікувальні грязі багатьох родовищ України, Німеччини, Чехії, навіть розрекламовані в світі грязі Мертвого моря в Ізраїлі. А рівень кваліфікації медиків — найвищий. Лікувальна база дозволяє цілорічно оздоровлювати понад 80 тисяч страдницьких душ, зокрема, більше десяти тисяч жінок із різними гінекологічними захворюваннями. При тому, що потребують лікування таких захворювань більше ста тисяч мешканок України. Особливо вдало тут лікують безпліддя.

...Водночас при такому потужному цілющому потенціалі, немає можливості достатньою мірою надати їм допомогу. Адже це приморське місто-курорт довгий час залишається занедбаною кримською провінцією, з низьким рівнем інфраструктури. На жаль, тут, люди з обмеженими фізичними можливостями зіштовхуються з масою побутових проблем, про які здорові люди навіть не задумуються.

бюджеті країни, як це робиться щодо всіх інших міст-курортів державного значення.

За кордоном на залізничних вокзалах і в аеропортах і подібних сакському курортах давно є місця призначені для людей, які пересуваються на візках. Для них створено комфортні спец-туалети, під’їзні шляхи, ліфти, їдальні — вся абсолютна окрема інфраструктура, про яку у нас можна лише мріяти. Тож завдання здорових людей допомогти хворим і створити аналогічні умови.

“Заходи швидкого й реального втілення програми в життя передбачають Бюджет України, Криму і Сак”, — зазначає міський голова Олег Ключ. Уже розроблені першочергові й перспективні напрямки роботи. Залежно від того, скільки коштів на оновлення курорту буде передбачено в Бюджеті України, ми зможемо визначити остаточну суму,

на яку можемо розраховувати. На реалізацію усієї програми необхідно 265 млн. грн.: із держбюджету — 112 млн., із бюджету Криму — 17 мільйонів, із місцевого бюджету — 800 тисяч щороку плюс інвестиційні кошти. Програму вже підготовлено, і в кінці вересня на своєму засіданні її має розглянути уряд автономії.

Автори проекту вважають, що виконання усіх заходів програми дозволить перетворити Саки в популярний конкурентоспроможний бальнео-грязевий курорт державного значення, на якому зможуть лікуватися не лише інваліди України і держав ближнього зарубіжжя, а й усього світу.

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

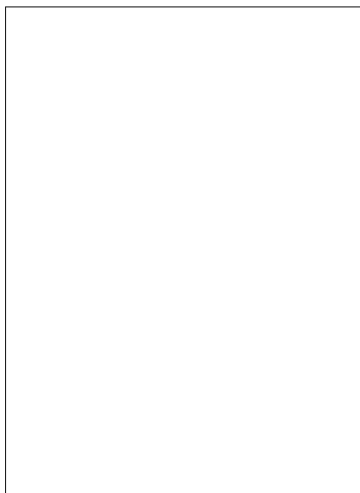
У багатих цілющими грязями, морем і сонцем, Саках відсутні санаторії, спеціально облаштовані для перебування інвалідів, вони зіштовхуються з незручностями: на пляжах, у туалетах, їдальнях і кафе, ліфтах, громадському транспорті. Навіть немає майстерні з ремонту інвалідних візків! Не облаштовані спеціальними підйомами для візків лікарні, аптеки й державні установи. Нікудишні шляхи й тротуари, відсутність освітлення на вулицях, необлаштовані парки і залізнична станція та багато інших невлаштованостей — зовсім не допомагають ні соціальному захисту інвалідів, ні популяризації курорту, забезпеченню його цілорічної наповненості.

Щоб подолати ці проблеми, депутати м. Саки за підтримки колег з українського парламенту півтора року тому домоглися оголошення природних територій міста курортом державного значення, й нині презентували довгостроковий проект регіональної програми “Саки — курорт, даруючий надію”, розрахованої на 2006—2011 роки. Її розробники вважають: люди з обмеженими фізичними можливостями мають право на комфорт, увагу, людські радощі. “Проект відродження” передбачає здійснення масштабних заходів у сфері курорту для інвалідів, ветеранів війни і праці, хворих із травмами й захворюваннями спинного мозку, хребта, периферичної нервової системи, опорно-рухомого апарату, гінекологічних хворих...

ПОСТАТЬ

ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ПОЧЕСНОМУ ГОЛОВІ – 80 РОКІВ

ОРГВІДДІЛ ПОВІДОМЛЯЄ

•

НОВІ ВИДАННЯ

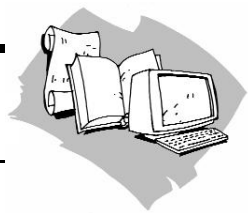
ВИДАВНИЧИЙ ЦЕНТР
“ПРОСВІТИ”

•

•

•

ТОЙ, ЩО УЗЯВ НА СЕБЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОЛЮ НАЦІЇ

Небіж Симона Петлюри, син його сестри Маріямни Степан Скрипник (Патріарх Мстислав) писав про цей період у житті майбутнього провідника нації: “Користаючи з великого авторитету серед товаришів, Симон неподільно володів їхніми душами та був негласно обраним провідником національно свідомого юнацтва, що вчилася тоді в полтавських школах...”

Шкільна влада вважала С. Петлюру за “непоправного мазепинця”, що в її очах було значно лагіднішим явищем, ніж вусатий і бородастий соціаліст”

(“Українське православне слово”, 1976, № 5).

Здавалося б, у відкритті дошки немає нічого надзвичайного, її ще 1991 року слід було повісити. Адже Симон Петлюра народився в Полтаві, саме тут під намулом зросійщення, нав’язуваного “дядьками Отечества чужого”, відчув міцну твердь материка на ім’я Україна.

Однак 15 літ кукобівське міське керівництво і ціла низка кучмівських губернаторів, хто з хохляцькою хитрістю, хто з яничарською підступністю намагалися засунути справу вшанування Петлюри у якнайдалшу шухляду. Вони ткали павутину заспокійливих слів, приписуючи громадськості, та без кінця висували на перший план якісь інші, ближчі душі малороса, проекти — на кшталт бездарного пам’ятника галушці.

Але час бере своє. Відсутність меморіальної дошки і пам’ятника Симонові Петлюрі у його рідному місті суспільною думкою вже сприймається як абсурд, ба, навіть непристойність.

І ось нарешті в області з’явилася влада, яка підтримала ініціативу громадськості, зокрема Товариства “Просвіта” та Народного руху України. Полтавська обласна держадміністрація виділила 5 тис. грн. на меморіальну дошку видатному державникові. Голова ОДА Валерій Асадчев, виступаючи на урочистостях із приводу її відкриття, сказав, що цим актом зроблено перший дуже важливий крок для того, щоб пізнати тих людей, які творили нашу історію:

— Симон Петлюра — це людина, яка в буремні роки стала на чолі боротьби за Українську державу; тоді, як інші повтікали від цієї великої відповідальності, він узяв її на себе. Він був м’якою, інтелігентною людиною, талановитим публіцистом, але корінь у нього був козацький, він виходець із цієї української козацької землі.

Говорив голова ОДА і про ту абсурдну ситуацію, коли в Полтаві немає вулиці Симона Петлюри, а багато вулиць носять імена людей, чужих чи й ворожих Україні:

— Що зробили Роза Люксембург, Карл Лібкнехт для Української держави? Чи знали вони взагалі, що існує така Полтавська земля? Думаю, вони й гадки про це не мали. То чому маємо продовжувати увічнювати в назвах полтавських вулиць імена цих комінтернівців? Чому дехто й досі боїться імен діячів Української Народної Республіки? Уже згодні, що це були великі постаті. Але як доходити до того, що треба поставити пам’ятник, вулицю перейменувати, тут зразу ж самі себе заховуємо у великий чеховський футляр: “как бы чего не вышло”. То виходьмо з цього футляра! У Полтаві має постати пам’ятник Симонові Петлюрі, і нам

ПЕТЛЮРА ПОВЕРНУВСЯ В АЛЬМА-МАТЕР

У дні відзначення 15-ї річниці Незалежності України в Полтаві сталася непересічна подія: на приміщенні Державної аграрної академії (колишньої духовної семінарії) відкрито меморіальну дошку на честь Голови Директорії, Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри, який тут навчався у 1895—1901 роках і вже тоді був, як засвідчили його сучасники, “провідником українського руху”, членом Революційної української партії. Симон Петлюра був найактивнішим серед тих семінаристів, які вимагали введення до програми українознавчих предметів, звільнення жорстоких наглядачів, скасування в закладі системи шпигунства, яка так контрастувала з діяльністю прогресивних викладачів цього закладу, а головне — з Божими заповідями.

соромно буде, якщо цей пам’ятник першими поставлять в іншому місті. Бо він тут народився. Можливо, тому, що ми 15 років боялися належним чином пошанувати Симо-на Петлюру, в нас і немає таких постатей в уряді?..

“Ти явиш світлий образ правної держави демократичної”

Для голови Полтавської обласної організації Всеукраїнського товариства “Просвіта”, колишнього політв’язня, “нашоукраїнця” Миколи Кульчинського відкриття меморіальної дошки Симонові Петлюрі — це увічнення праці багатьох і багатьох полтавців, які започаткували в нашому місті Петлюрівські читання, які берегли світло життя й діяльності Симона Васильовича. Микола Кульчинський нагадав про подвиг тих полтавців, котрі в 70-і роки підняли український прапор на вежі біля мосту неподалік Київського вокзалу. До речі, письменник Петро Петрович Ротач засвідчує, що його й інших дисидентів у 70-і роки кагебісти допитували з приводу появи національного стяга на Краєзнавчому музеї. Ці факти вимагають дослідження, адже герої, які вчинили ці подвиги, не повинні залишатися безіменними.

Відкриваючи дошку Симонові Петлюрі, Полтава вклонилася подвигу того покоління своїх синів, яке навесні 1917 року завітало її синьо-жовтими прапорами, підтримало Центральну Раду, захищало Українську Народну Республіку. Юнаки з Кадетського корпусу, яких виховували бути підпорками Російської імперії, масово переходили на бік Центральної Ради.

— Усі, хто мав серце, усі хто мав душу, не був зламаний вірнопідданістю імперії, не піддався, за словами Грушевського, “пеському обов’язку перед Москвою”, підтримали УНР. І ті слова, з якими звертався до них Симон Петлюра, актуальні і сьогодні, — сказав Микола Кульчинський.

Він повідомив про намір просвітян видати великим накладом лист Симона Петлюри до генерала-хорунжого Микола Удовиченка. Сьогодні він звучить суперактуально. Ось хоча б ця заувага Симона Петлюри про тогочасних партійних лідерів: “Вони партійні інтереси ставили вище державних, персональні моменти вище загальних... Партійна запліненість все заздрила, все запідозрювала: дійшло до того, що мені не давали грошей на організацію Коша Слобожанської України. Я бачив, що українські партії мають силу революційну, деякі розкладову, а творчої, організаційної не мають. Я бачив, що вони не усвідомили собі головного: чи Україна як самостійна держава повинна в своїй закордонній політиці спиратись на Європу чи на Москву — Азію? Виявилось, що азійська спадщина в нас — занадто ще сильна...”

Надзвичайно актуальні думки Симона Петлюри про державний апарат, висловлені в цьому листі: що “треба шукати тих, хто чорною роботою державною уміє творити певні реальні цінності”; що важливо зберегти ідею державності й повагу до уряду: “Я кілька разів міг би успішно “розганяти уряди”, але не робив цього, бо гадаю, що, особливо в молодій державі, це привело би до внутрішньої деморалізації”.

А ось і відповідь сьогочасним сепаратистам: “Основою державності повинна бути Центральна Україна — Наддніпрянина, а не периферія, частина її”.

Заступник голови Полтавської облради Петро Ворона нагадав, що серед діячів Центральної Ради третина була полтавцями, і серед тих, хто продовжував боротьбу за Українську державу в екзилі, їх була, мабуть, четверта частина. Тож пан Ворона висловив сподівання, що обласна рада ухвалить рішення про увічнення пам’яті наших славних земляків, яке, на жаль, не пройшло з першого разу на минулій сесії.

Меморіальну дошку освятив секретар Полтавської єпархії Української Православної Церкви Київського патріархату митрофорний протоієрей Миколай Храпач, який у своєму слові наголосив на тому, як глибоко розумів Симон Петлюра роль Української помісної церкви у формуванні духовної єдності нації. У листі до Івана Огієнка видатний державник писав: “Український патріарх — рівний патріархові московському — це річ, потреба якої вимагається інтересами української церкви та своєчасною оцінкою тих небезпек, що загрожувати будуть, — я це передбачаю, — в її натуральному розвитку. В майбутніх конфліктах нашої держави з Москвою внутрішнє міцна, ієрархічно дисциплінована українська церква може відграти велике позитивне значення у вислідах такої боротьби”.

Отець Миколай висловив сподівання, що настане час, коли приміщення колишньої семінарії буде повернуто Українській Церкві, і тут готуватимуть священників, які “вивчатимуть богослів’я і пізнаватимуть світ через любов до Бога, в єдності, толерантності, терпимості”. А виступи проти створення єдиної помісної Православної Церкви в Україні, на думку о. Миколая, — це “політиканство і деструктивна діяльність тієї п’ятої колони, яка не хоче, щоб наріжним каменем нашої державності була найнадійніша основа — духовна єдність народу”.

У нелегких випробуваннях, що впали на голови справжнім патріотам України, які змушені були піти на ганебне тимчасове перемир’я з олігархічними кланами, нас, українців, нехай надихають слова Голови Директорії, Головного Отамана з його звернення до українського народу від 22 січня Року Божого 1923-го: “Після ганебної віковичної неволі, після страшного божевільного лихоліття Ти переможеш, Народе-Лицарю, і в Державі своїй не-

залежній установиш волю святу для всіх народів, що живуть на розкішних землях Твоїх. Вірний високим засадам волі і рівності, що кохав Ти з часів стародавніх, Ти явиш всім народам світлий образ правної держави демократичної з забезпеченням вольностей громадянських”.

А тим часом полтавці ще живуть на вулиці україножера Артьома

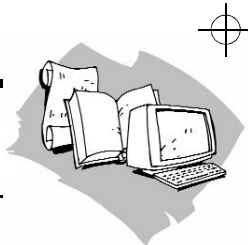
Родинний дім Симона Петлюри стояв на вулиці Загородній, 20, яка нині носить ім’я генерала Зигіна. Зовсім поряд, перпендикулярно до непримітної Загородньої, пролягає вулиця Артема, яку і громадськість, і прогресивні депутати Полтавської міської ради хочуть перейменувати на вулицю Симона Петлюри. Кращого варіанта годі й шукати. Як завжди, опираються цюмо ретрогради з комуністичними прибабасами в мізках. Добре відомо, як вони діють, бо так вони колись “заблокували” перейменування вулиці “Уютної” (який жахливий мовний покруч!) на вулицю відомого письменника, художника, жертви сталінських репресій Грицька Коваленка, дім якого ще й досі стоїть на тій “Уютній”. Ходили по квартирах, спокушали мешканців до підписування листів протесту, обстріхували ім’я великого українця. Так само може бути й у випадку з наданням вулиці Артема імені Симона Петлюри. Тож сьогодні, мені здається, дуже важливо донести до мешканців вулиці відомості про того, чие ім’я вониносять у своїх паспортах і на своїх будинках.

Хто ж він, товариш Артьом, а насправді Фьодор Сергєєв? Син підприємця, уродженець деревні Глебово, тепер Фатезького району Курської області, в 1903 році — агент “Іскри” в Україні, у 1905-му — ворохобив у Харкові, у 1918-му — голова раднаркому ворохобної Донецько-Криворізької Радянської Республіки. У тому ж році удостоївся посади заступника голови і наркомарадянської пропаганди незаконного Тимчасового робітничо-селянського уряду України.

Що ж пропагував “нарком” Артьом? Про це залишив спогади Володимир Затонський, якому навіть нинішні товариші комуністи повірять, бо ж це їхній однопартієць. Він пише, що кось, увійшовши до кабінету Леніна, застав там Артьома. “Я його раніше не знав. Він почав енергійно нападати на Український советський Уряд, називав нас самозванцями й іншими такими нешанобливими епітетами. Між тим, він і сам формально входив до складу Народного Секретаріату. Він, як тепер пам’ятаю, доводив, що це справа реакційна — утворювати Україну, хоч би навіть советську. Він казав: “Робітники Донбасу і взагалі міських промислових районів — не українці. Селяни також мало в цьому розуміють. Якщо на Правобережжі, з Києвом на чолі, є якісь українці, то хай їм біс — нехай роблять, що самі хочуть. А тут у нас, у південно-промисловій центрі, треба просто організувати советську владу, що підлягає безпосередньо Петроградові, й жодної України не вигадувати”.

Коментарі, мабуть, зайві. Полтава, яка у 1918—1921 роках послала тисячі своїх синів боротися з головорізами Муравйових і Артьомів, із продагонами і чрезвычайниками, Полтава, яка називає себе духовною столицею України, мусить негайно стерти зі свого чола тавро, поставлене колись цековсько-обкомівськими прихильниками цього україножера.

● Ганна ДЕНИСКО

ВІДЛУННЯ ІV ВСЕСВІТНЬОГО
ФОРУМУ УКРАЇНЦІВ

УКРАЇНА. АРБАТ, 9

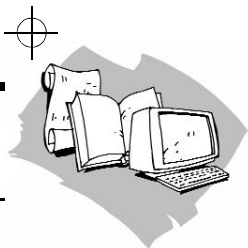
ВІДКРИТИЙ ЛИСТ
ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
В. А. ЮЩЕНКУ

Високоповажний пане Президенте!
Останнім часом у Москві посилюються спроби відвернути Культурний центр України від справді патріотичної державницької роботи, визначеної Вашими пріоритетами. Особливо яскраво це виявилось у виступі Василя Думи на ІV Всесвітньому форумі українців.
Ще восени 2005 р. такі деструктивні дії щодо української державної інституції за кордоном були рішуче засуджені відомими діячами науки і культури, народними депутатами України, представниками широких кіл української діаспори в Росії (листи додаються).

Просимо не допустити руйнації Культурного центру України в Москві, що працює в ім'я національної ідеї, залишити цю державну установу під Вашим патронатом.

Павло МОВЧАН,
голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка;

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ,
голова Національної ради з питань культури і духовності при Президентіві України, академік Національної академії наук України

ВІДЛУННЯ IV ВСЕСВІТНЬОГО
ФОРУМУ УКРАЇНЦІВ

ПОВЕРТАЮЧИСЬ
ДО НАДРУКОВАНОГО

Буваючи як журналіст на численних столичних зібраннях, форумах, з'їздах і віче, я з сумом вдивляюсь у зал, чуючи бідкання про брак свободи слова. І думаю: "Якби на триста патріотів знайшовся хоч один чоловік із грішми, або на триста з грішми — один патріот, невже так важко було б зробити потужне сучасне видання?"

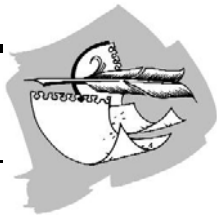

Фото О. Литвиненка

А НАМ СВОЄ РОБИТЬ!

Відбулася вона за сприяння добрих людей милої моєму серцю "Просвіти" Галицького району м. Львова. Треба було зустрітись трьом поколінням львів'ян (60–70 рр., 80–90 рр. і 2000–2006 рр.)!

Гарний конференц-зал Історичного музею Львова вщерть заповнили шанувальники рідного слова й пісні, які прийшли на зустріч з українською діаспорою з Литви — родинним гуртом "Світлиця". Ми, колишні львів'яни, звітували перед друзями, знайомими про свій 25-літній мистецько-пісенний здобуток. А розповідати було про що: і виїзд до Литви, і створення родинного мистецько-пісенного гурту, і така виснажлива і водночас цікава робота — поїздки протягом багатьох років дорогами Литви, знайомства та виступи перед українськими громадами литовських міст — Вільнюса, Каунаса, Клайпеди, Йонави, Вісачіпаса, Матейкія. Це була популяризація української пісні і поезії. І не тільки в Литві. Слухали "Світлицю" в Польщі (Варшава, Гданськ, Ольштин), Чехії (Прага, Брно), Словаччина (Братіслава, Пряшів, Кошице) і інших. А потім була Україна, був і Крим (Ялта, Алушта, Гаспра). Ми виступали в Луцьку на фольклорному фестивалі "Во-

линські візерунки", на святі рідної мови в Ужгороді, в Києві в Палаці "Україна", в Каневі на могилі Т. Шевченка, у Львові — вперше.

Після короткої інформації про гурт та українську діаспору

сутні в залі підхопили цю пісню, співали разом!

Послухати гурт прийшли і колишні мої учні, а нині відомі спеціалісти в галузі медицини, науки, техніки, що було для мене

"Діамант дорогий" про мову в виконанні Оксани Ластов'як і пісню-молитвою "Від Бога наша пісня, наша мова".

Від імені родинного гурту "Світлиця" з Литви я хочу подякувати всім тим чудовим людям, які організували нашу зустріч, а саме: просвітянкам п. Оксані Семенюк, п. Марії Козак, п. Марії Павлюк, чудовому дитячому дуєтові Яринці та Юрчику Смертигам (онукам просвітянки п. Юлії Смертиги) за пісенне вітання, відомий львівській поетесі п. Лідії Шевело, яка і вірш присвятила гурту, і подарувала свою найновішу збірку поезій "Зоря на небі засвітилась" (до 750-річчя Львова). А також моїй колишній учениці, згодом талановитій спеціалістці в галузі науки і техніки Надії Середницькій. Вона зворушливо прочитала свій вірш-звернення до мене, її колишньої вчительки рідної мови і класного керівника, написаний нею ще в шкільні роки.

Такі зустрічі проходять елеґійно, зворушливо, подобаються слухачам, дають наснагу та приплив доброї енергії, яка так зараз потрібна українцям і Україні!

● **Ірина ІЛЬНИЦЬКА**, ведуча та режисер гурту "Світлиця"

ТАКА НЕЗВИЧАЙНА ЗУСТРІЧ

Гурт "Світлиця"

Литви зазвучали у виконанні подружжя Ластов'яків (Оксани та Романа) такі знайомі львів'янам і зворушливі народні та стрілецькі пісні "Там під Львівським замком", "Рости, рости, черемшино", "Балада про повстанця" — при-

ємною несподіванкою. Ми не бачилися 45 років від часу їхнього випуску. Були хвилюючі спогади, розповіді про минулі дитячі й юнацькі шкільні роки... Завершилася наша зустріч із львів'янами читанням поезії Івана Франка

ВІСТІ ЗІ СЛОВАЧЧИНИ

Нещодавно я був у відрядженні в Словаччині. Мій співрозмовник — Йосиф ЮРЧИШИН, голова Словацької спілки журналістів у Пряшеві.

— Наша організація зветься по-словацьки "Словацький синдикат новинарів" і є профспілковою організацією. Я очолюю організацію вісім років. Працюю як власний кореспондент Словацького телеграфного агентства тут у Пряшеві, і передаю інформацію до Братіслави. Обслуговую 12 районів. Працюю щоденно. І добровільно є головою журналістської організації, на громадських засадах, кажучи по-англійськи "он-гавермент", тобто неурядово. Сфера медіа (ЗМІ) в Словаччині нині взагалі недержавна, позаурядова. Влада з тим не хоче мати нічого спільного.

— *Оскільки й у нас в Україні нині розпочалися ці процеси, то мене цікавить, наскільки болісно це відбулося у вас?*

— Дуже болісно. Багато журналістів втратило роботу. Але zostали лише ті люди, які хочуть працювати в ЗМІ. Не можна сказати, що в нас усе дуже добре в усіх сферах, що роздержавлення принесло лише позитив чи лише негатив. На мою думку, державної політики для ЗМІ в Словаччині взагалі не існує. З одного боку це добре, бо нами ніхто не диригує.

У Пряшівському самоврядному краї (у вас би сказали — в області) невеликі районні газети теж роздержавлені, вони не мають загально-державної реклами. Їх існують лише з тієї реклами, яку дають їм підприємці в своєму районі. А коли район бідний, то і рекламодавців немає...

— *Чи є газети, що припинили свою діяльність внаслідок роздержавлення?*

— Є! Я працював в одному такому виданні — "Пряшівській газеті", яка припинила існування 1997 року. До нашої Оксамитової революції це була типова комуністична газета, яка належала районному комітету Словаччини. Фінансово її утримував районний національний комітет. Так, зреш-

тше, Банська Бистриця, Жіліна, Нітра, Тренчин, Трнава, наш Пряшів і Братіслава. Ми — члени загальнодержавної журналістської організації.

— *Розкажіть трохи про себе.*

— Хоча своєю батьківщиною я вважаю здебільшого українське містечко Свидник тут, на Східній Словаччині, але народився я п'ятдесят років тому в Чехії. Я сам української національності, а наро-

РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ЗМІ: ПЛЮСИ Й МІНУСИ

тою, як і у вас, коли газета була органом райкому і райради, чи обкому та облради.

Отже, державного тут із газет нічого не залишилося, окрім двох ЗМІ — Словацького телебачення і Словацького радіо. А прес-агенція, де я працюю, вже напівкомерційна. Живемо на 50 % із того, що заробимо, продаючи власний продукт — свої вісті. А решту 50 % до нашого бюджету дає держава.

— *Розкажіть, будь ласка, про вашу спілку.*

— Виникла вона тоді, коли за уряду Володимира Мечіара Словацьчину було розділено за новим адміністративним розподілом — 1996 року прийнято політичне рішення, а з 1 січня 1997 року воно вступило в дію. Виникло 8 країв (областей), і тоді було вирішено, що Пряшівська журналістська організація відірветься від Кошицької. Так що ми розпочали все заново. Але тепер ми не шкодуємо — добре, що відійшли, бо ми самі відповідаємо за себе. Як крайська (обласна) організація, ми є однією з тих восьми обласних організацій, які нині існують, в містах Ко-

дився в Чехії у Маріанських Лазнях, бо моя мама десь 1953 року повірила, що буде краще, коли піде з рідного села, і пішла далеко-далеко зі Словаччини до Чехії (тоді ми були разом, в одній державі — Чехословаччині). Маріанські Лазні (по-колишньому Марієнбад) нині в руках росіян! Це недалеко від Карлових Вар.

Коли було дуже погано з нашим словацьким урядом після 1994 року і коли на його чолі був Вол. Мечіар, — це можна було назвати оновленням комуністичної диктатури, ще гіршої за тоталітаризм! І тоді я всерйоз роздумував, чи буду громадянином Словацької республіки. Від 1 січня 1993 року треба було визначитися з громадянством: чеське чи словацьке, чи подвійне? Мені болісно було вирішувати — моє ж коріння тут, у Східній Словаччині, моя мама живе нині в Свиднику. І я тут зостався.

— *Які форми роботи в журналістській організації?*

— Одна з них — товариські обіди на честь журналістів-ювілярів. Випишуємо собі наперед, хто в

нас від 50 років і більше буде ювіляром і раз у півріччя запрошуємо 8—10 людей на такі зустрічі в ресторані. Подякуємо людям за роботу, колеги можуть поговорити між собою. Дуже добре поспілкуватися зі старшими за віком людьми — вони скажуть, що добре робимо, що — ні. Влаштуємо цікаві спортивні акції.

— *З Україною маєте якісь контакти?*

— Донедавна це було складно: діяли обопільні візи і нам треба було за них платити. (Нині для українців візи безплатні, а для громадян Словаччини, які їдуть до України, — безвізовий режим). Насамперед потрібно розвивати стосунки із Закарпаттям. Я думаю, що наш досвід дуже цікавий для українців, може, й болісний. Коли я бачив Помаранчеву революцію, вона нагадувала нашу Оксамитову.

— *Як Ви ставитеся до нинішнього поділу в Східній Словаччині на русинів і українців?*

— Я не хочу поділяти людей. Добре, хто є русин, хай буде русин! Сам я українського переконання. Думаю, що ми, тутешні "руснаці", — найзахідніша гілка на українському дереві. І не думаю, що русини, які тут живуть, — це самостійна нація. Я про це веду запеклі дискусії! Але до моїх опонентів це не доходить. Жити за демократії непросто. Це приносить чимало непередбачуваних моментів чи ситуацій. Так і в нас із пресою за незалежної Словаччини — багато видань виникло і зникло. Тепер щоденних газет у Словаччині три — включно з давньою словацькою "Правдою" є і німецькі видання.

● **Микола ЧАБАН**, м. Дніпропетровськ

ЧИМ ЖИВЕМО

ВІТАЄМО НОВООБРАНОГО ГОЛОВУ

Щойно в Україну з США надійшов Бюлетень Наукового товариства ім. Т. Шевченка в Америці, в якому повідомляється, що на загальних зборах НТШ-А, в Нью-Йорку було обрано нового голову Товариства доктора Ореста Поповича. А попередній голові Ларисі Онишкевич генеральний консул України у Нью-Йорку Андрій Олефіров вручив премію Фонду Т. Г. Шевченка у 2006 році за багаторічну невтомну подвижницьку працю в українських організаціях діаспори та в наукових і громадських організаціях України, сприяння поверненню на Батьківщину національних культурних цінностей, благодійну культурницьку діяльність.

Орест Богданович Попович народився 18 січня 1933 року в Львові. З 1944 р. із батьками в еміграції. Спочатку в Німеччині, а з 1949 р. у США. У Ньюарку штату Нью-Джерсі 1951 р. закінчив середню школу. 1955 р. закінчив із відзнакою хімічний факультет Ратгерського університету. 1959 р. захистив докторську дисертацію з аналітичної хімії. З 1971 до 1993 року — професор хімії Бруклінського коледжу Нью-Йоркського міського університету. Автор книги "Хімія неводних розчинів" (Нью-Йорк, 1981 у співавт.), низки наукових праць. Член багатьох американських наукових установ. Крім наукових досягнень має великі заслуги з організації шахових змагань українців Північної Америки. Тривалий час очолював ланку шахів Української спортової централі Америки й Канади. В 1980 р. проф. О. Поповичу було присвоєно високе шахове звання "Майстра ФІДЕ". В Україні вийшла його книга "Партії та розповіді шахіста з Америки" (Львів, "Академічний експрес", 1996). Професор О. Попович — один із організаторів української діаспори у США для фінансової підтримки спортсменів України. Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Т. Шевченка нагородило його 2000 року золотою медаллю "Будівничий України" за вагомий внесок у розбудову Української держави.

Орест Попович накреслив стратегію майбутньої діяльності Товариства, зокрема виділив такі питання: створення програми для української громади, програма стипендій, грантів для досліджень і наукових програм, видавничу діяльність, співпраця з Товариствами, урядовими й науковими установами України.

Тож привітаємо новообраного голову й Управу Товариства і побажаємо їм плідної роботи.

● **Петро БЕЗПАЛЬКО**, м. Київ

НОВЕ ВИДАННЯ

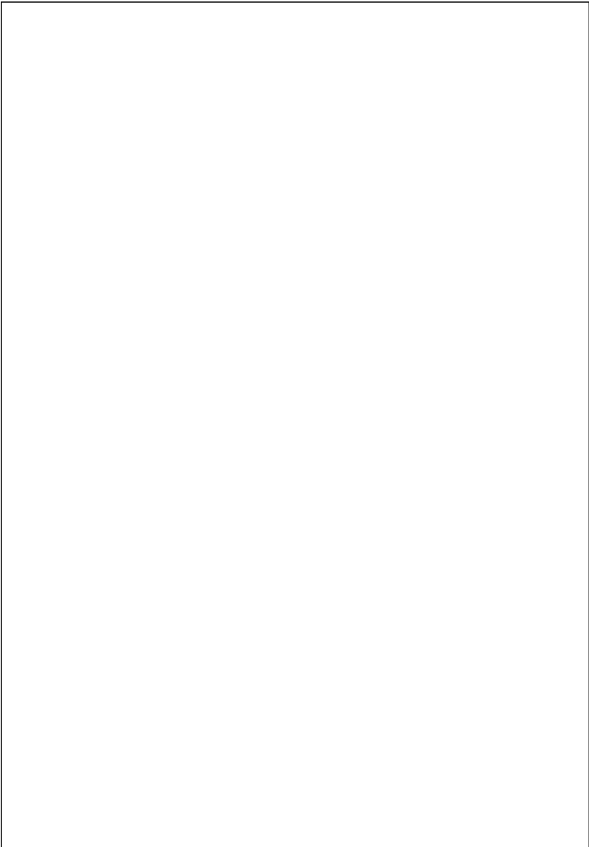
У ВІНОК ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКУ

За сприяння Хмельницької "Просвіти" побачив світ репертуарний збірник "Вокально-хорова Шевченкіана композиторів Хмельниччини". Його видано коштом родини Венсіл-Бішоп із міста Модесто (США) і присвячено 160-й річниці перебування Тараса Шевченка на Поділлі. Тут представлені твори подільських композиторів на слова Кобзаря, що багато років прикрашають репертуар співаків і хорових колективів нашого славного краю.

● **Тетяна ЗЕЛЕНКО**, відповідальний секретар Хмельницької міської "Просвіти"

[Redacted text]

[Redacted text]

МИТЕЦЬ І РЕЖИМ

У березні 2006 року побачила світ книга “Запорізький Національний університет: історія і сучасність (1930—2005): ювілейна книга” видана до 75-річчя Запорізького Національного університету. Порадниками та консультантами при виданні, як вказано, є колишній начальник обласного управління КДБ М. І. Шама, колишній заввідділом пропаганди та агітації колишнього Запорізького обкому КПУ В. І. Воловик та колишній заввідділом науки такого ж таки обкому КПУ М. М. Сидоренко. Звичайно ж, мене як голову Запорізької обласної організації Конгресу Українських Націоналістів, спонукало детально ознайомитися з названою книгою не лише бажання з’ясувати, яку ж це нам історію одного з провідних вищих навчальних закладів козацького краю пропонує і радить кадебіст із обкомівцями. У першу чергу цікавість до названої книги зумовлена моїм глибоким переконанням у тому, що історія університету, як і історія держави, повинна бути правдивою, оскільки лише за цієї умови вона буде спроможна відігравати виключно важливу соціальну функцію та сприяти тому, щоб той же Запорізький Національний університет став дійсно тим центром духовності та культури, котрий би сприяв відродженню України, українського духу і притаманних нашому народу аристократизму та шляхетності.

Хочу категорично наголосити, що негідно писати історію університету, як і історію держави, під “временщиків”, і неприпустимо в дусі колишнього совєцького агітпропу продовжувати пропагувати колишнє комуністичне минуле, його символи, його ідолів, його вождів. Але, на превеликий жаль, у дусі партійно-комсомольського агітпропу 30-х—50-х років минулого століття і подається матеріал у названій книзі.

На великій кількості сторінок на кольорових світлинах наводиться величезна кількість різних грамот із портретами Леніна та Сталіна, мандатів делегатів різних більшовицьких збіговиськ тощо. Складається враження, що Ленін, Сталін, різні грамоти та мандати з зображеннями більшовицьких вождів відігравали не просто провідну роль в історії закладу, а власне це і сама історія Запорізького Національного університету (до 1985 року педінститут).

Зате в книзі повністю замовчуються намагання колективу зберегти паростки українства, стати своєрідним оберегом нашої національної духовності та культури. Повністю замовчується той трагічний період у житті колективу вузу, коли більшовицькі посіпаки впродовж 30-х—50-х років минулого століття за звинуваченнями в українському буржуазному націоналізмі знищили в катівнях НКВС велику кількість викладачів та студентів. Замовчується, зокрема, такий жахли-

ІСТОРІЯ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВІД ОБКОМУ ТА КДБ

вий факт, коли впродовж однієї ночі були заарештовані разом із завідувачем кафедри за виключенням лише однієї особи, всі викладачі кафедри української мови, а потім були розстріляні енкаведистами. Даремно, в цій історичній книзі намагалися знайти прізвиська й усіх інших знищених енкаведистами студентів, викладачів, навіть одного з колишніх ректорів вузу Волкова, який теж загинув у катівнях НКВС.

Більше того, намагаючись утверджувати історичне “безпам’ятство” стосовно минулого, матеріал у книзі подається таким чином, ніби взагалі ніколи й ніяких репресій та переслідувань викладачів і студентів із боку НКВС та КДБ не було.

У подібну книгу неприпустимо включати світлини людей, котрі вкрай шовіністично антиукраїнськи налаштовані, та розписувати їх біографії. Їхня єдина “заслуга” в історії вузу — це постійні доноси в НКВС та КДБ на колег. Негідно живописати біографії та подавати світлини колишніх ректорів, заслуги одного з яких полягають у тому, що в період його керівництва було виявлене масове захворювання сифілісом (45 чоловік, у тому числі проректор із адміністративно-господарської роботи та практично весь студентський комсомольсько-профспілковий актив), а інший ректор “прославився” тим, що протягом півтора років вигнав із робо-

ти 154 викладачів із вченими ступенями та званнями, а на їхнє місце “з вулиці” взяв 107 чоловік без учених ступенів та звань і одночасно продовжив трудові угоди з усіма викладачами, стосовно яких матеріали за звинуваченням їх у хабарництві, були передані прокуратурою до суду.

Неприпустимо в подібній ювілейній книзі друкувати світлини та всіляко вихвалити одну з “продавщиків” дипломів, котра схитрилась продати диплом свого факультету аж в Австралію. Причому була спіймана, як кажуть, на гарячому.

Украї негідно та недостойно виглядає також спроба повністю замовчати плідну працю в університеті протягом десятиліть цілого ряду патріотично та проукраїнськи налаштованих викладачів.

Так, у книзі не знайшлося місця, щоб назвати прізвиське доцента Шевченка Тараса Григоровича, знаного не тільки в Україні, фахівця з української мови, який понад 20 років працює в університеті, тривалий час завідував кафедрою української мови, обирався депутатом обласної ради, постійно проводить активну просвітницьку діяльність, в тому числі протягом останніх десяти років як голова Запорізької обласної організації ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка.

Зате знайшлося місце І. І. Колосову, фігуранту кримінальної

справи за хабарництво №580213 від 17.12.2002 року, в якого немає не лише жодної книги, але й навіть однієї теоретичної статті. Натомість викреслено прізвище Ткаченка Андрія Арсенійовича, автора 29 монографій, 15 навчальних посібників та ста наукових статей, людини, яка теоретично спростувала теорію Маркса. А. А. Ткаченко 28 років (!) працював в університеті доцентом і професором, єдиний на економічному факультеті за всю його історію нагороджений знаком “Відмінник освіти України”. 13 жовтня 1987 року Андрія Арсенійовича вчена рада університету рекомендувала відділенню економіки АН УРСР на здобуття премії імені Шліхтера за наукові досягнення в галузі методології політичної економії. А згодом та ж учена рада.

Інша справа, що за антимарксистські та антикомуністичні погляди А. А. Ткаченку до сьогодні атестата професора не видали, а окрім цього, в тому числі й у незалежній Україні, переслідуючи за той же анти марксизм та антикомунізм “провалили” на захист три його докторські дисертації. Про це, зокрема, повідомляла своїм читачам газета “Україна молода” 25 лютого 1998 року, на весь світ розповідав на радіо “Свобода” в 1997 та 1998 роках Павло Вольвач. У запорізькому краї двічі повідомляла про це своїх читачів газета “Перекур” 31 липня 1997 року та 16 липня 1998 року.

Нині книги А. А. Ткаченка є не лише в науковій бібліотеці Запорізького Національного університету, інших наукових бібліотеках України. Його книги є в бібліотеках Америки, Канади, Англії, Німеччини, Росії, Молдавії, Білорусі, інших країнах СНД. Але за логікою колишнього обласного кадебіста Шама та двох обкомівців Воловика та Сидоренка, антимарксиста та антикомуніста А. А. Ткаченка в Запорізькому Національному університеті ніколи не було й нема! Тут лише потрібно зауважити наступне: Шама, Воловик та Сидоренко самі були безпосередньо причетні до переслідувань А. А. Ткаченка за політичні переконання впродовж 1976—1977 років, коли А. А. Ткаченко саме за політичні погляди був звільнений з роботи і був поновлений лише через рік за протестом колишнього Генерального прокурора колишнього СРСР Романа Руденка.

Що ж дає публікація названої “ювілейної” та “історичної” книги, в якій відсутня дійсна історія університету, а пропонується кадебістсько-обкомівське її тлумачення? Виходить, хай вибачать читачі, майже сто тисяч гривень пішло, як кажуть українці, “рябку під хвіст”. Переконаний, що так буде продовжуватись доти, доки “історію” будуть писати колишні кадебісти та обкомівці. Справжню правдиву історію і університетів, і нашої держави повинні писати самі українці.

● **В. ТИМЧИНА,**
Голова Запорізької обласної організації “Конгрес Українських Націоналістів”

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

ЯКІ КНИЖКИ ВПЛИНУЛИ НА УКРАЇНСЬКИЙ СВІТ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ?

17 серпня у Великій читацькій залі Національної Парламентської бібліотеки України відбулося відкриття виставки “КНИЖКИ НЕЗАЛЕЖНОГО 15-річчя, які вплинули на український світ” та прес-конференція з нагоди підбиття підсумків цього рейтингового проекту дослідження. На ній виступили К. Родик і Г. Родіна — головні натхненники цього проекту.

Отже, нагадаємо, він стартував кілька тижнів тому з аналогічної прес-конференції. Всеукраїнський рейтинг “Книжка року”, журнал “Книжник-review” і газета “Україна молода” напередодні ювілейного Дня Незалежності вирішили провести читачко-експертне опитування і з’ясувати: які українські видання Незалежної України вважаються найрезонанснішими в нашій півторадесятилітній історії. Опитування проводилося в три етапи. Спершу українські видавці надали організаторам списки своїх найуспішніших видань. Маємо зазначити, що за п’ятнадцять років на український ринок надійшло понад 70 тис. найменувань книжкової продукції. Видання, що не надходили у вільний продаж, до цього переліку не зараховувалися. Далі експертна рада (200 осіб) переглянула ті списки й визначили по тридцять книжок-претендентів у семи номінаціях: “Хрестоматія”, “Красне письменство”, “Софія”, “Минущина”, “Обрії”, “Дитяче свято”, “Візитівка”. Нарешті з 3 по 10 серпня відбувалося голосування читачів (свій голос за десять улюблених книжок можна було віддати за посередництвом пошти чи Інтернету).

І нарешті 17 серпня на відповідній виставці оголосили переможців. На прес-конференції журналісти вислухали традиційні промови на тему: “Що робити, щоб українське книговидання вийшло з кризи?” Сама виставка викликала дуже суперечливе враження: кілька столів із книжками традиційного асортименту книгарні “Наукова думка”, деякі з них достатньо зачитані... Ще суперечливіше враження викликає список переможців (його можна прочитати на сторінках “Книжника-review”). Із незрозумілих причин Марсель Пруст сусидить із когортою українських культурних діячів ХХ ст., твори Любка Дереша й Леся Подерв’янського належать до сімки найвизначніших здобутків української літератури, у номінації “Софія” тільки одне українське прізвище — Д. Чижевський, а майже все “Дитяче свято” віддає видавництву І. Малковича. Звісно, перед нами просто ще один результат читачького опитування — яка ж тут раціональність чи об’єктивність? Але ж і назва гучна — “КНИЖКИ НЕЗАЛЕЖНОГО 15-річчя, які вплинули на український світ”. Чи вплинули?

І все ж нам дуже потрібні подібні акції. Як і будь-які інші заходи, що привертатимуть увагу українського суспільства (і влади!) до української книжки, мови, культури. Тому щира дяка організаторам за непересічну ідею. Сподіваємося, що до наступної “круглої дати” у нас буде більше підстав для гордості за зроблену працю.

● **Зоя ЖУК**

ВУЛИЧНИЙ ФОТОГРАФ

Розпочався новий навчальний рік. І знову загадковим мовчанням зустрічають допитливих читальні — де ходять навшипиньки і спілкуються пошепки з поваги до книжок, що мешкають у цьому книжковому заповіднику.

ЗАВДЯКИ НАЩАДКАМ

На чужині Володимир Леонтович дуже тужив за Батьківщиною. За її тихими водами і ясними зорями. І стверджував, що “немає краю кращого од України”. Та повернутися не міг, бо від більшовицької чекала на нього тільки куля. Хоча двічі за радянської влади і видавалися його твори (“Солдатський розрук” — 1926, та “Пани й люди” — 1929 р.), але згодом усе було заслано у спецхрони, а письменника за любов до України оголошено українським буржуазним націоналістом і піддано забуттю.

Непростий стелився шлях повернення в Україну колись добре відомому письменнику, культурно-громадському діячеві та меценату. Чотирнадцять років невпинної робо-

ПОВЕРНЕННЯ ПИСЬМЕННИКА В УКРАЇНУ

ти знадобилося, щоб відродити пам’ять, щоб заново впізнати свого достойника. І книжки Володимира Леонтовича вже читають, досліджують науковці, студіює молодь.

Сталося це тому, що онуки письменника у перших і в других, поза Україною і в Україні суціль, об’єдналися у здійсненні проекту, як тепер кажуть, — видання “Зібрання творів” у чотирьох томах.

Перший том прийшов до читачів 2004 року. В нього ввійшли повісті “Пани й люди”, “Per pedes apostolorum” — “Стопами апостолів” (образки життя духовенства на Україні), “Старе й нове”, “Абдул Газіс”.

Другий том не забарився того ж року. Він містив повісті “Хроніка Гречок”, “Ворохобня”, “Лихо подоланим”, оповідання, образки, казки.

Третій том вийшов 2005 року. Для нього прилетіли з-за океану автобіографічна повість “Дитячі і юнацькі роки Володі Ганкевича”, “Спомин утікача” та спогади.

І от завершальний четвертий том на шляху до читача. В нього ввійшли статті і листи (більше 160-ти) Володимира Леонтовича, а також поіменні покажчики, роки життя і діяльності В. Леонтовича, бібліографія. Наклад невеликий — лише 500 примірників. Безоплатно розси-

лаються книжки по обласних бібліотеках та університетах.

Стала можливою наукова конференція, присвячена творчості Володимира Леонтовича, яка пройде 6 жовтня у Національному педагогічному університеті імені М. Драгоманова в Києві.

Володимир Леонтович повертається в Україну в свій сто сороковий рік від дня народження.

● **Олена ЛЕОНОВИЧ,**
член НСПУ, упорядник “Зібрання творів”
Володимира Леонтовича, його двюрідна онука

НАШІ ПЕРЕМОГЛИ!

— Іван Мазепа показаний як культурний діяч. Його доробок, спадщина. Аби знали, скільки державець спромігся зробити за двадцять років свого правління. Практично тоді Україна стала європейською державою. Розвивалась економіка, друкувалися книги, будувалися розкішні церкви, монастирі... Це, знаєте, як нятяк нашим сучасним можновладцям...

— *Ваші враження від Форуму?*

— Я не знаю, від яких факторів залежить, але цього року відчувається дух шляхетності, поважності. Можливо, тому, що влада зацікавилася Форумом. А ще багато молоді. Це тішить і вселяє надію. Коли ми подавали книгу на конкурс, то не сподівалися на якусь

«ТАКОЇ В МЕНЕ ЩЕ НЕМАЄ...»

Василь КЛІЧАК — директор видавничого центру «Просвіта» — не нарікає на Форум видавців. Позаминулого року журі відзначило книгу Миколи Воробйова «Слуга півонії». Цьогоріч серед тринадцяти найкращих видань визнано «Івана Мазепу в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко» Ростислава Радишевського та Володимира Свербигуза... Все це доробок «Просвіти». Перше моє запитання до пана Клічака стосувалося концепції книги...

— *А як Вам смак перемоги?*

— Усі ми люди і ніщо людське нам не чуже. Переживаємо і хочемо, щоб наша праця була відзначена. Особливо, якщо у проєкт вкладено стільки коштів, зусиль... Пам'ятаю, як на позаминулорічному конкурсі отримали нагороду за книгу поезій Миколи Воробйова «Слуга півонії»... Було дуже приємно.

— *Чому на літературному фестивалі не видно Воробйова, Герасим'юка, інших літераторів того покоління?*

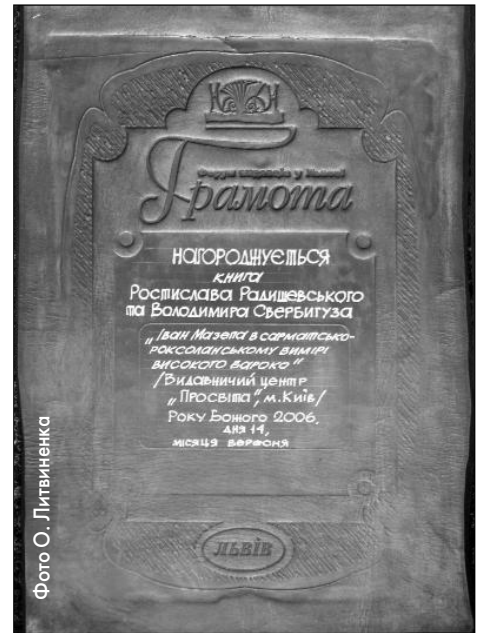
винагороду. Так само з поетичною збіркою Василя Герасим'юка. Знаю, що про неї говорило журі. Ми її привезли у переддень Форуму. Ще буквально «гарячою», з типографії. Це ювілейна книга, приурочена до п'ятдесятиліття поета.

— *Старі поезії?*

— Половина старих, половина нових речей. До ювілею автори намагаються видати все, що писали впродовж попередніх років... Але в Герасим'юка вийшла культурна книга. Невеличка й ошатна. Журі відзначило книгу поезій Мойсея Фішбейна. Я не бачив, але кажуть, що «Факт» видав непогано. Фішбейн також талановитий український поет...

— *Видаєць намагається спеціально до Форуму видати нову книгу...*

— Це правда. І в друкарнях можна почути: «Та що ви всі неначе подуріли з тим Форумом? Усім треба якнайшвидше... Друкарні не витримують!»

— Мені важко казати, мабуть, не захотіли прийхати... Нам, видавцям, головне добре видати книгу... Хоча, згоден, видавець має більше дбати про рекламу та заохочувати письменників до зустрічі з читачами. Я пропонував деяким авторам. Зрештою, якби ми знали, що наша книга отримає нагороду, то й Радишевський прийхав би...

— *Автор «Івана Мазепи»?*

— Так, відомий науковець-полоніст. Він запропонував цю ідею і з нашою допомогою її втілює. Звичайно, це дороге видання. У нім багато архівних матеріалів. Радишевський працював із першодруками у Кракові, Гданську, Стокгольмі, Петербурзі... 24 серпня, на день Незалежності, уже з'явилися перші примірники. Павло Мовчан подарував книгу нашому Президенту. Віктор Андрійович подивився із зацікавленням: «О, такої в мене ще немає...»

ОСОБИСТІ ВРАЖЕННЯ

Із 14 по 17 вересня у Львові тривало свято: книжковий ярмарок Форуму видавців. Втринадцяте. Попри фатальну цифру, чогось екстраординарного не відбулося. Але було там багато іншого.

О сьомій ранку місто почорнілими від часу шпильми проридило ранковий туман. З потяга у різних керунках зміїлися групи людей. Деякі ставали в коло, не набалакавши за дорогу. Довколелітературні новинки, мистецькі події, чутки, плітки... Мандрівна та балакуча публіка — все це учасники книжкового ярмарку «Форум видавців у Львові». Щовечерня, ось уже втринадцяте збирає він до купи митців, видавців, бібліотечних людей і просто симпатиків друкованого слова... Ідучи пероном, краєчком вуха ловила красиві слова: «Власта», «Гетьман», «Джордж»... Назви львівських готелів. Мій зв'язок значно простіше. «Ви не знаєте, як проїхати до «Незалежності»?» — «На таксі», — відказав поет Тарас Федюк... Кажуть, що власники собак із роками стають подібними до своїх вихованців. А я кажу, що власники автомобілів мають багато спільного зі своїми «тачками»...

- Скільки?
- Двадцять п'ять.
- Двадцять.
- Сідайте.

Зношений «жигуль» зі слідами численних ремонтів на тілі і з немолодим роздратованим, але добрим чоловіком всередині...

- Як вам новий мер?
- А що мені мер?
- Дороги поремонтую, старе місто відреставрує...

— На це треба багато грошей. А він ще не відробив тих, які вбухали в нього поляки...

— Може, краще хай уже полякикладають, ніж росіяни?

— А яка різниця, кому продавати незалежність?

Львів прагне стати туристичною меккою. Має до того амбіції й бажання. Не вистачає... дурнички... Грошей та елементарної культури обслуговування. Принаймні готель «Незалежність» пропонує гостям облуплене «койкомес-то» за досить високу ціну. Такі собі дрібні львівські нувориші: вичавлять із приміщень усе, що можна вичавити і... покинуть, як нерентабельну шахту...

У кав'ярнях та ресторанах ціни в прямій залежності від польських туристів. Чим більше поляків, тим дорожча знаменита львівська кав'я. Бари і ресторани обліпили старовинні

ЖИВИЛЬНІ БАКТЕРІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ФОРУМУ ВИДАВЦІВ...

мури, ніби ластів'ячі гнізда. В одних — затишно, в інших — ніяково. Це в тих, що розпушують псевдоаристократичне пір'я і намагаються горитися голубою кров'ю. Щось подібне відчувала, коли зайшла на каву до «Рудого кота». Назва сподобалась, я люблю котів. Та коли мені налили мікстуру дуже «продвинутої» кави і наважили страшно несмачного сирника, а потім усе те гарненько порухували, я подумала... Коти не винні, то все люди...

Наприкінці вересня місто урочисто відзначатиме своє 750-ліття. Довкола риштування, гудуть екскаватори, на Ринковій робітники длубають бруківку...

У Палаці мистецтв на Коперника, де традиційно проходить Форум, із року в рік не вистачає простору. Про це постійно пишуть, говорять... В опері на вшануванні найкращих видавців львівський мер пан Садовий прохотівся обіцяною. Мовляв, матиме місто сучасне виставкове приміщення. Гм... Це, знаєте, дуже непросто. Будувати в старому місті щось подібне до київського виставкового монстра було б злочинно. Хіба що десь на «спальних» околицях... Як це вплине на дух Форуму, як узгодиться з літературним фестивалем і презентаціями у стареньких кав'ярнях... Не впевнена, що позитивно.

Юрій Андрухович

Щороку книжковий ярмарок у Львові починає добрий урожай оплесків і вихвалень. Віктор Ерофєєв — персона грата нинішнього Форуму — про те саме. Мовляв, не дай Боже Львівському ярмарку перетворитися на Франкфуртське книжкове диво. «Львівський форум видавців, — каже російський інтелектуал, — бродить живими бактеріями, Німеччина, тим часом, збирає дуже дорогий відстій». Не знаю,

не знаю... Головний організатор книжкового дійства — Олександра Коваль, мабуть, була б не проти порівняннз із Франкфуртом...

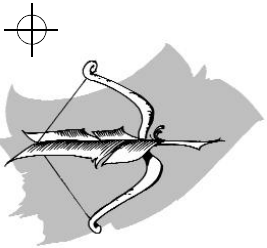
На тринадцятому львівському Форумі вперше стартував літературний фестиваль. Якщо б я, здивувалася. Принаймні за моїх минулорічних відвідан завжди відбувалися подібні акції. Вочевидь, організатори вирішили дати назву явищу, яке і без того виникало стихійно.

Характерною особливістю, такою собі родимою плямою на лиці цьогорічного літературного свята була присутність Юрія Андруховича. Можете заперечити: а як же Віктор Ерофєєв, польські та німецькі літератори? Так, вони теж були. Але ніколи не з'являлися самотією. Перед тим завжди лунало акторське соло Андруховича. Час плине, час змінює літературні покоління, тоді як автор «Рекреацій» і далі зачаровує студенток-першокурсниць. Реагують оплесками на вигин брови, на майстерно прищипане око, на кожну кокетливу паузу... Істинно кажу вам, Юрій Андрухович — справжня поп-зірка. Але не тільки вгинатися на сцені може цей улюбленець студенток. Популярний письменник подарував Форуму цікаве видання. Антологію американської поезії 1950—1960 років у власному перекладі. «День смерті пані день» — мало відома в Україні поезія бітників. Про нову книгу есеїв Андруховича з інтригуючою назвою «Диявол ховається в сирі» говорили мало. Мабуть, тому, що есеї не зовсім «нові»: збірка старих і друкованих у газетах речей...

Що ще цікавого? Роман Віктора Ерофєєва «Добрий Сталін» в українському перекладі. Уривки, які зачитував автор, заслуговують на повагу.

Нову книгу Тані Малайчук «Як я стала святою» видало «Фоліо». Щось новеньке вийшло у Світлани Поваляєвої, поетичні «Квіти цмину» у Мар'яни Савки. Чомусь не видно було Забужко та Кияновської... Надто багато Жадана, Андруховича, Сливинського, Бондаря... Останні свою теплу сімейну ковдру намагалися натягнути не тільки на себе, а й на інших учасників фестивалю... Враження таке, що молоді літератори дбають не стільки про роботу над словом, скільки про надійний ґрантовий дах над головою. Протеція від гегемона Андруховича, ось що їм потрібно. Тим часом, поза контекстом цього різновиду суєти перебувають такі талановиті й оригінальні письменники, як Андрусяк, Процюк, Вольвач, Герасим'юк, Федюк, Лишега, Неборак, Кияновська, Галета, Білоцерківець, Пашковський... Їх не було. Може, тому попри живильні бактерії Форуму відчувалося якесь надщерблення, переділ літературних пайків. Але то вже тема іншої розмови.

● Матеріали підготувала
Уляна ГЛІБЧУК

ФОРУМ ПІДБИВ ПІДСУМКИ

ЛАУРЕАТИ

РЕЗУЛЬТАТИ КОНКУРСУ НА НАЙКРАЩЕ УКРАЇНСЬКЕ ВИДАННЯ “КНИГА ФОРУМУ-2006”

Під час урочистого відкриття XIII Форуму видавців у Львівському національному академічному театрі опери та балету імені Соломії Крушельницької традиційно оголосили переможців форуму. Вони отримали шкіряні грамоти та символічні відзнаки (традиційні равлики).

ГРАН-ПРІ присуджено книзі “Україна й українці: історико-етнографічний мистецький альбом Івана Гончара (вибрані аркуші)” (УЦНК “Музей Івана Гончара”, м. Київ) — за унікальне візуальне багатство й непередбачувану приватну відвертість репрезентації історико-культурної самобутності українського народу.

13 НАЙКРАЩИХ КНИГ XIII ФОРУМУ ВИДАВЦІВ

1. Ярослав Мельник. “Іван Франко і biblia arosyphra” (Видавництво Українського Католицького Університету, м. Львів) — за дослідницький подвиг у царині апокрифології та франкознавства.

2. Іван Дзюба. “З криниці літ”: У 3 томах (Видавничий дім “Кієво-Могилянська академія”, м. Київ) — за глибинне літературно-критичне та естетико-культурологічне осмислення своєї епохи.

3. Мирослав Попович. “Червоне століття” (Видавництво “АртЕк”, м. Київ) — за індивідуальну візію історії європейської цивілізації XX віку та проникливе філософське діагностування джерел тоталітаризму.

4. Леонтій Войтович. “Княжа доба на Русі: портрети еліти” (Видавництво “Яніна”, м. Біла Церква) — за фундаментальне історичне дослідження генеалогії провідної верстви Східної Європи кінця IX—початку XVI століття.

5. Ростислав Радішевський, Володимир Свєрбігуз. “Іван Мазепа в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко” (Видавничий центр “Просвіта”, м. Київ) — за широкий риторико-філологічний аналіз культуротворчого чину гетьмана Мазепи, втілений у розкішній поліграфічній формі.

6. Григорій Кочур. Біобібліографічний покажчик: У 2 частинах (Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів) — за ретельне збирання та найповніший опис творчої спадщини видатного українського перекладача XX століття.

7. Яр-Джарвіс Дарріджі. “Китайська грамота (для дорослих)” (ВД “Декамерон-2002”, м. Львів) — за оригінальну, виключну й популярну форму викладу навчального матеріалу.

8. Іван Франко. “Зів’яле листя” (Видавництво “Літопис”, м. Львів) — за вишукане, естетично бездоганне й науково виврене наближення модерної поезії Івана Франка до сучасності.

9. Мойсей Фішбейн. “Ранній рай” / Дизайнер Олена Добровольська (Видавництво “Факт”, м. Київ) — за гідне продовження української поетичної традиції в сучасному письменстві.

10. “Іконостас Церкви Воздвиження Чесного Хреста з монастиря Скит Манявський: Альбом-каталог” (Львівський філіал Національного науково-дослідного реставраційного центру України, м. Львів) — за високу художню й поліграфічну культуру та популяризацію унікальних скарбів українського сакрального мистецтва.

11. Іван Родічкін, Ольга Родічкіна. “Старовинні маєтки України” (Видавництво “Мистецтво”, м. Київ) — за мистецьку реанімацію репресованих суспільних верств та їхнього культурного набутку.

12. “Пригоди бравого вояка Швейка (за романом Ярослава Гашека)” (Видавництво “Фактор”, м. Харків) — за чудовий авантюрний путівник для дітей у часопросторі Центральної Європи.

13. Оксана Шмілик. “Де ж та хатка в анґелятка?” (Видавництво “Дуліби”, м. Київ) — за майстерне й по-дитячому ніжне бачення світу дитини.

СПЕЦІАЛЬНІ ВІДЗНАКИ ЖУРІ ФОРУМУ-2006

1. Патріс Паві. “Словник театру” (Видавничий центр Львівського національного уні-

верситету імені Івана Франка, м. Львів) — за кваліфікований науковий переклад капітальної енциклопедії сучасного театрознавства.

2. Михайло Брик. “Енциклопедія мембран”: У 2 томах (Видавничий дім “Кієво-Могилянська академія”, м. Київ) — за перше в світі енциклопедичне видання з нової галузі науки — мембранології.

3. Людмила Булгакова-Ситник. “Подільська народна вишивка (Етнографічний аспект)” (Інститут народознавства НАН України, м. Львів) — за ґрунтовне етнографічне дослідження народного мистецтва Поділля.

4. “Київ: Космофотоатлас” (Інститут передових технологій, м. Київ) — за високотехнологічне й поліграфічно адекватне представлення топографії української столиці.

5. Юліуш Словацький. “Срібний міф України” (Видавництво “Світ”, м. Львів) — за високу видавничу культуру та повернення польського класика на історичну Батьківщину.

6. Владимир Лесняк. “Модернистские и постмодернистские шрифты” (Видавництво “Колорит”, м. Харків) — за відродження й розвиток традицій українського шрифтового мистецтва в добу постмодерну.

7. Серія “Книги, які здолали час” (Видавництво “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, м. Київ) — за якісні переклади світової дитячої класики, вишуканість та ошатність художнього оформлення.

8. Серія “Книга вголос” (ТОВ “Українська аудіокнига”, м. Київ) — за суспільно необхідну актуалізацію національної літературної класики в аудіоформаті.

Спеціальна ювілейна відзнака “Книжкова франкіана” (до 150-річчя Івана Франка)

“Апокрифи і легенди з українських рукописів”: У 5 томах / Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко (Львівський національний університет імені Івана Франка) — за еталонне факсимільне видання вершинного здобутку української гуманітаристики XIX століття та повернення в науковий обіг головної праці Франка-вченого.

Спеціальні ювілейні відзнаки “Книжкова леополітана” (до 750-річчя Львова)

1. “Дванадцятка”. Наймодальша львівська літературна богема 30-х років XX століття: Антологія урбаністичної прози / Авторський проект Василя Ґабора (Літературна агенція “Піраміда”, м. Львів) — за дбайливу й ошатну реконструкцію духовної аури літературного Львова.

2. Ірина Котлобулатова. “Книгарі та книгарні в минулому Львова” (Видавництво “Аверс”, м. Львів) — за перше ретроспективне дослідження історії книгарства у Львові.

П’ять відзнак за вагомий внесок у становлення та розвиток українського книговидання

1. Видавництво “Академвидав”, м. Київ, — за високопрофесійне створення книжкової бази вищої школи в Україні.

2. Видавництво “Фоліо”, м. Харків, — за популяризацію сучасної української літератури.

3. Видавництво “Веселка”, м. Київ — за виховання багатьох поколінь українських дітей.

4. Леонід Фінкельштейн (головний редактор видавництва “Факт”, м. Київ) — за акцію “Рік української книги в Україні”.

5. Костянтин Клімашенко (директор Книжкового дому “Орфей”) — за розбудову мережі книжкових супермаркетів.

Президент Форуму видавців пані Олександра Коваль встановила чотири персональні відзнаки, їх отримали:

1. Видавництво “Балтія-друк”, м. Київ, — за книгу “Палітра століть. Вибрані твори живопису в музеях України”.

2. Видавництво “Грані-Т”, м. Київ, — за книгу “Грані світу. Україна-Японія: дерев’яна архітектура”.

3. Видавництво “Ене-бене”, м. Київ, — за серію “Казку ліпимо самі”.

4. Сергій Жадан, письменник, — за власний голос і стиль у поліфонії сучасної літератури.

Спеціальні відзнаки дитячого журі

1. Видавництво “Ранок”, м. Харків, — за книги “Світ тварин (Енциклопедія)”, “Дюймовочка”, “Диво-зоопарк”.

2. Видавництво “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, м. Київ, — за книгу Марини та Сергія Дяченків “Ритуал”.

3. Видавництво “Фоліо”, м. Харків, — за книги “Чудеса світу”, “Україна (Дитяча енциклопедія)”.

ХТО ВІДПОВІСТЬ?

ГОРИМО Ж МИ, ГЕЙ!..

2 і 15 вересня у Музеї народної архітектури та побуту НАН України вили пожежні машини: в бій із вогнем вступили працівники МНС. Якщо першої вересневої пожежі в експозиції “Наддніпрянщина” від сільської управи залишилися обпалені глинобитні стіни, то після того вогняного лиха, яке трапилося 15 вересня, на місці експозиції “Закарпаття” (“Бойківщина”) залишилися лише згарище. Благородне смерекове дерево, колись зібране нашими прадідами в горду і простору хату з села Тухолька, обвуглене і вбите, лежить на вигорілій землі, як свідчення підлої війни, — тричі підлої, тому що неоголошеної, — проти української духовності, етнографічної, культурної спадщини.

Одна з двадцяти чотирьох... Згоріла чи вкрадена?

посилило охорону, засвітило хоч один ліхтар, звернулося по допомогу, як ніхто знаючи, що кожен експонат — неповторний? Хіба можуть кілька охоронців, на кожного з яких припадає по 30 га площі, без машин і навіть велосипедів гарантувати їхню безпеку (до речі, кількість охорони нещодавно було скорочено вдвічі)? Чому стоїть без дії в Музеї пожежна машина? Чому, врешті, дирекція Музею не зреагувала на доповідну Романи Кобальчинської, коли вона, описуючи колекцію, виявила, що штаба і штир, якими закривалася стайня, вирвані?

— Тому, — візьму на себе сміливість це сказати, — що пан директор М. С. Ходаківський багато на що не реагує. Прийдіть у Музей після обіду, і ви не знайдете ні експозиціонерів (як не було вже о 15.30, коли буяла пожежа на “Бойківщині” експозиціонера П. Главацького та наглядців), ні охоронців, ні самого директора, зате вирує життя в ресторанах і генделіках, які не закриваються й уночі. Машини снують заповідною територією, шукаючи затишних місць для тісних компаній, і їм того не боронять... Практично Музей лишають на орендарів, яких тут не бракує. Не вірите? Зайдіть хоч у першу експозицію “Хата попа”, де ведеться активна торгівля...

Тому твердження старшого наукового працівника Вовченка П. Т., очевидця пожежі, про те, що скринь у хаті вже не було, варте, аби на нього звернули увагу і доручили вести слідство не лише Голосїївському дільничному, а надали йому державної ваги. Побувавши на місці пожежі й оглянувши його, можу звернути увагу читачів на наступне:

— очевидно, що стайні горіли окремо, а хата окремо, адже задня стіна хати, звер-

нена до стодоли, не вигоріла, немає слідів язиків полум’я на траві між хатою і стайнею; — Петро Корпанюк не знайшов жодного шворня, гвіздка чи клямки від 24-х скринь, хоча і вони мали бути на пожарниці;

— об’єкти загорілися одночасно, горіли високим ясним вогнем, майже без диму, тобто, від незагашеної цигарки так не буває.

Я вже не кажу про дрівяний паркан, про можливість виїхати з території Музею через село Пирогове, про те, що нині розвелосся чимало “любителів етнографії”, готових спорядити експедицію злодіїв до храмів і музеїв, а потім замести сліди вогнем.

18 вересня керівництво Музею лише збиралося! — звернутися до МВС. Ота смиренність і певний фаталізм, м’яко кажучи, дивують...

19 вересня до Музею приїхав його ініціатор, творець і охоронець Петро Тимофійович Тронько, наш 92-річний патріарх. Дивився на головешки і плавав — такого він не чекав ні від людей, ні від долі.

19 вересня, в день Михайлового чуда, церковна громада церкви архистратига Михайла обійшла територію Музею, творячи молитви біля п’яти церков, що входять в експозицію. Хресний хід взискував поміч у Бога і святих за збереження воістину народних святинь. Либоко шануючи цей народний давній звичай, я прошу конкретної допомоги слідчих і правоохоронних органів. Причина і наслідки пожежі мають бути встановлені. Винні — покарані. Бо чи не занадто часто в Україні влаштовують пожежі, змітаючи з лиця землі її духовну історію, перетворюючи її на попіл, сподіваючись, що сліди злочинів розгледить тільки вітер?!

● Любов ГОЛАТА

ПОДІЯ

18—19 серпня 2006 р. у рамках IV Всесвітнього форуму українців відбувся I Всесвітній (установчий) з'їзд Міжнародної громадської організації українців «Четверта Хвиля» та працювала секція «Новітня міграційно-еміграційна хвиля з України: причини, стан, проблеми й шляхи їх розв'язання».

Робота З'їзду й секції проходила під девізом «...Нам пора для України жити». Цей відомий усім українцям провіденційний заклик Івана Франка став засадничою формулою зібрання представників українських громадських організацій новітньої хвилі трудової міграції й еміграції та всеукраїнської громадськості, яка працює над подоланням причин знелюднення України. Нове міжнародне громадське об'єднання українців «Четверта Хвиля» створено в рік Франка й із благословення Франкового духу. І це знаменує початок змін на краще в українському житті: тільки спільною солідарною силою всього суспільства можна зупинити той руйнівний для України процес, що набув страшного розмаху ще за часів Франка.

У роботі З'їзду взяли участь представники українських громадських організацій новітньої, четвертої хвилі трудової міграції й еміграції з 27 країн світу та громадських організацій з України, а також представники державних установ і наукових інституцій. Загальна кількість учасників З'їзду — близько 150 осіб (із них 75 делегатів, які водночас були й делегатами Форуму). Головував на З'їзді **Олександр Шокало** — голова Всеукраїнської громадської організації «Українська Взаємодопомога».

На З'їзді обговорено проблеми безробіття, трудової міграції, демографічної кризи, загрози генофонду нації й цілісності українського соціуму.

З'їзд створив МГОУ «Четверта Хвиля» й започаткував громадський проект, спрямований на подолання причин руйнівних процесів в українському соціумі, відновлення демографічного балансу через повернення в Україну українців та оздоровлення всіх сфер суспільного життя. Для реалізації проекту З'їзд створив галузеві структурні підрозділи МГОУ «Четверта Хвиля» за напрямками діяльності:

Фото О. Диконя

«ЧЕТВЕРТА ХВИЛЯ» З ДУХОВНИМ ЗАКЛИКОМ ІВАНА ФРАНКА

Українська Світова Інформаційна Мережа (УСІМ).

Центр ділового й науково-технічного співробітництва та Українська Світова Економічна Мережа (УСЕМ).

Дослідницька інституція «Світове українство».

Комісія з проблем збереження етнокультурної самобутності українців.

Комісія з правового захисту трудових мігрантів.

Комісія з соціальних проблем і праці.

Комісія з питань дитячо-молодіжного руху та освіти.

Комісія з питань охорони здоров'я й медичної допомоги.

Видавничий центр.

Пленерна асоціація.

З'їзд обрав керівні органи.

Рада голів МГОУ «Четверта Хвиля»:

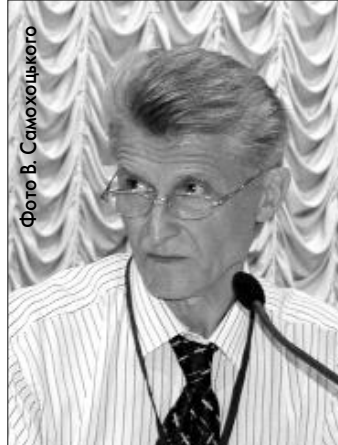
Шокало Олександр (Україна), **Антонів Василь** (РФ та інші країни СНД);

Петруняк Михайло (Європа); **Кисіль Анна** (Північна Америка); **Івахнюк Алла** (Західна Азія та Африка).

Рада представників МГОУ «Четверта Хвиля»:

Шокало Олександр — голова ВГО «Українська Взаємодопомога», голова МГОУ «Четверта Хвиля» від України (м. Київ); **Антонів Василь** — голова Товариства української культури «Славутич» (м. Москва), голова МГОУ «Четверта Хвиля» від Російської Федерації та інших кра-

їн СНД; **Яремчук Петро** — голова Регіональної української національно-культурної автономії Ханті-Мансійського АО (Російська Федерація, Тюменська обл., м. Сургут), представник азійської частини Російської Федерації, Казахстану й країн Центральної Азії; **Скальський Анатолій** — представник Спільки українців Латвії, інших країн Балтії та Польщі; **Петруняк Михайло** — голова Федерації українців в Іспанії, голова МГОУ «Четверта Хвиля» від Європи; **Горобчук Віктор** — голова Координаційного комітету трудового руху «Солидарність», представник Італії; **Дея Марія** — голова Спільки українців у Португалії, представник Португалії; **Ястреб Ірина** — голова ініціативної групи «Четверта Хвиля» в Німеччині, представник Німеччини; **Маслюк Галина** — голова Товариства української діаспори в Греції «Українсько-грецька думка», представник Греції; **Богущий Петро** — голова Товариства української культури «Стожари» (Молдова-Придністров'я, м. Григоріополь), представник Молдови-Придністров'я; **Кисіль Анна** — президент Міжнародної асоціації «Четверта Хвиля» (Канада, м. Торонто), голова МГОУ «Четверта Хвиля» від Північної Америки; **Луць Роман** — голова Міжнародного товариства «Сила духу» (США); **Івахнюк Алла** — голова Української громади Сирії, голова МГОУ «Четверта Хвиля» від Західної Азії та Африки.

Олександр Шокало голова Всеукраїнської громадської організації «Українська Взаємодопомога»

З'їзд прийняв Ухвалу, звернення до світового українства, до Верховної Ради України, до Президента України, а також заяву про вступ МГОУ «Четверта Хвиля» колективним членом до Української Всесвітньої Координаційної Ради.

Прийнято також Ухвалу секції «Новітня міграційно-еміграційна хвиля з України: причини, стан, проблеми й шляхи їх розв'язання».

21 серпня в Укрінформі відбулася прес-конференція за результатами роботи З'їзду.

● **Прес-служба МГОУ «Четверта Хвиля»**

ДОДОМУ СЕРЦЕ ЛИНЕ

Коли мова заходить про Всесвітній форум українців, в уяві зринає поняття *діаспора*, за яким — долі не одного покоління українців, на завжди закинутих на чужину. Це печальне і драматичне явище — Україна, розкидана у величезному світі. Це — трагедія мільйонів людей. Це — наш спільний біль, наша помітна втрата на шляху поступу нації. А ще ми стали свідками трудової еміграції, коли життя багатьох наших співвітчизників плине між двох берегів — краю рідного й того, де вони шукають кращих заробітків, не прибиваючись до жодного. Життя поза сім'єю, праця, яка не приносить добробуту власній державі, усвідомлення своєї неповноцінності, нетривкість становища нині й у майбутньому. І щире бажання повернутися назавжди додому з вимушеного вирію. Тож нам є над чим замислитися вже після закінчення форуму українців усього світу...

РОІ

1
Я досвіду ще маю дуже мало.
Тож рій оце недавно проморгав.
Та втішив мене пасічник бувалий:
— Ти не журись. Бог дав, Бог і забрав.

То й хай. Моє в тім нема провини,
раз бджоли ці — Господні, не мої.
Та от біда — летять із України
понурих співвітчизників рої.

Чи пошук долі то, чи відчай втечі —
летять і не вертаються назад.
До ситих Ізраїлів і Німеччин,
до печених Америк і Канад.

Вслід глянувши беззаздрісно і сумно,
в прощання мить не скажем я і ви —
чи бджоли ті наївні й нерозумні,
чи пасічник не має голови...

2
Рої хочать світ за очі летіти.
Хоч що роби, намірились — і край.
Ніхто не згоден безладу терпіти,
усім негайно щастя подавай.

Сьогодні не в пошані Моїсеї,
та й де месії сьогоденні, де?..
Ніхто заради тухлої ідеї
на сорок літ в пустелю не піде.

То що ж нам — вживати поодиночі?
в закритих товариствах? перти крам?!
По всіх світах понурі українці
слухняно носять мед чужим дядькам.

Питає нас пророк: «Чиї ви діти?»
В могилах сивих плачуть козаци.
Гудуть рої, зриваються летіти,
а в вуликах — порожні стільники...

Оманлива ранкова прохолода
не радує ні лан, ні млявий бір.
Очікує зіщулена природа,
як знову вийде сонце-рекетир.
Розпалить свою ватру на півнеба,
ним, як крутій Хрещатиком, пройде.
О Господи! Так дощику всім треба.
А він десь в Португалії їде.
Як повернути дощик, наздогнати,
наш, український, з-за Дніпра-ріки?
Пішов він долі кращої шукати
в холодний світ, як наші земляки.
Питаючи в чужих ланів роботу,
зросивши їх струмками поту й сліз,
поніс на посміх наддеснянську цноту
й працелюбство з-над Дністра поніс...
Коли усе зволожено й полито,
що аж річки виходять з берегів,
побачить дощ вві сні полтавське жито
і лан, що в спеку голову схилив,
і сонце, що хизується в галопі,
й зіщулені дерева і куші,
що мовчки наслухоють, як в Європі
ідуть приватизовані дощі.

ЖУРАВЛИНИЙ ПСАЛОМ

В тому, певно, є й моя провина,
що для тебе був не крайній час...
Наша мово, мово журавлина —
повернись із вирію до нас.

Зазвучи! Хай серце одпочине,
спів хай зачарує рідний край.
Наша пісне, пісне солов'їна —
слів своїх крилатих не втрачай!

Де б не був — додому серце лине.
Де б не жив — все українець ти...
Наша доле, горда, соколина —
вище хмар насуплених злети!

У долоні упаде пір'їна
наче лист жаданий від синів.
Позбирай же, ньенько-Україно,
всіх своїх розкиданих птахів!..

● **Сергій ЦУШКО**

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Головна мета проекту — об'єднання громадян України нової, четвертої, міграційно-еміграційної хвилі з метою реалізації та захисту їхніх громадянських, професійних, соціальних, економічних прав, підтримки фахових інтересів і профспілкової солідарності та сприяння їхньому поверненню на Батьківщину.

Для організованої, системної реалізації проекту в співпраці представників новітньої хвилі української трудової міграції й еміграції з громадськими організаціями та державними органами України й країн їхнього перебування українська громадськість ініціювала створення міжнародного громадського об'єднання «Четверта Хвиля». Співзасновником Міжнародної громадської організації українців «Четверта Хвиля» від України виступила Всеукраїнська громадська організація «Українська Взаємодопомога» (створена 17 листопада 2003 р.), яка має місцеві осередки у 23 областях та в АР Крим, а від закордонних українських громад — представники з 27 кра-

КОНЦЕПЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ПРОЕКТУ «ЧЕТВЕРТА ХВИЛЯ»

їн. Першочерговим завданням МГОУ «Четверта Хвиля» є широке залучення до розв'язання проблем української трудової міграції структур державного й недержавного секторів України та країн перебування українських громадян, а надзавдання — повернення наших людей на Батьківщину.

Через свої громадські структури в Україні й за кордоном організація налагоджуватиме безпосередні зв'язки з трудовими мігрантами, які легально чи нелегально перебувають на роботі за кордоном, із тим, аби вони повсякчас були в полі зору української громадськості, та спонукатиме Українську державу до захисту своїх громадян по всьому світу й до ліквідації причин масової трудової міграції українців. МГОУ «Четверта Хвиля» ініціює запровадження Національної програми повернення українців в Україну, що забезпечить відновлення й розвиток українсько-

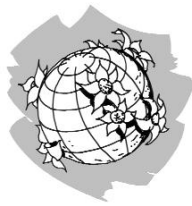
го соціуму в повноті духовно-інтелектуального, наукового, економічного, репродуктивного, генетичного потенціалу української нації.

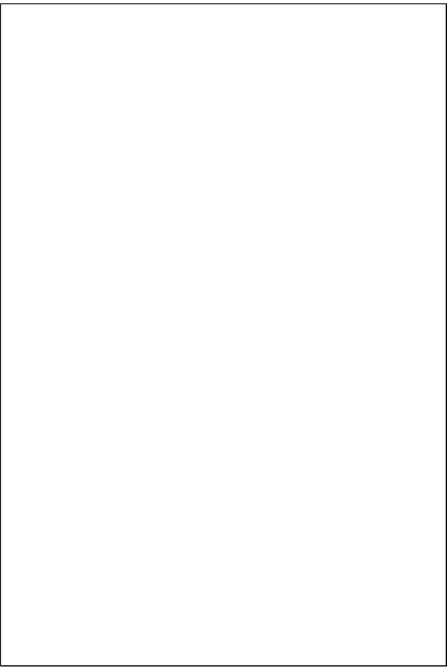
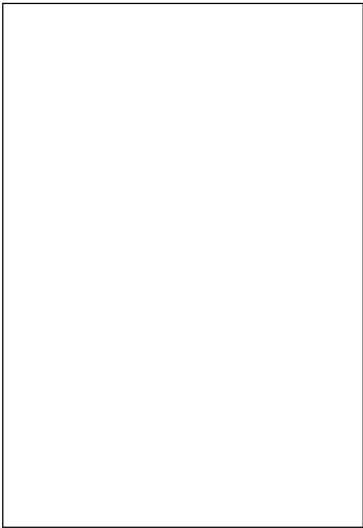
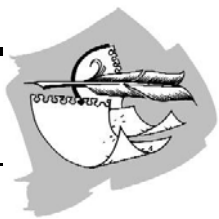
Нова міжнародна громадська організація покликана безпосередньо долучатися до розв'язання великого комплексу проблем, з якими стикаються за кордоном українці новітньої хвилі трудової міграції й еміграції та їхні родини, передусім діти, які залишилися в Україні. МГОУ «Четверта Хвиля» сприятиме формуванню в середовищі мігрантів і нових емігрантів мережі фахових, профспілкових, допомогівих, інформаційно-культурних, добровільних та інших об'єднань. Одним із напрямів роботи організації є сприяння реєстрації українських мігрантів у консульських установах України за кордоном та легалізації урядами країн їхнього перебування, що створить передумови для укладення міждержавних угод про

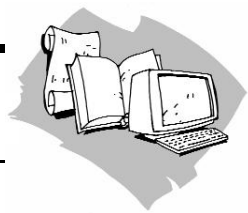
тимчасову трудову міграцію наших громадян. Це стане гарантом реального соціального захисту українських громадян, забезпечить їм реалізацію їхніх громадянських прав, зокрема виборчого права й пенсійного забезпечення, а також сприятиме виведенню нелегальної трудової міграції з тіні.

Громадський проект «Четверта Хвиля» передбачає: взаємодопомогу всіх складових світового українства заради збереження цілісної основи українського етнічного соціуму в Україні й запобігання демографічним кризам; взаємодію нової й старої еміграції з метою утвердження українства як економічної, громадської й соціальної сили по всьому світу та громадянського солідаризму в сприянні розвитку Української держави.

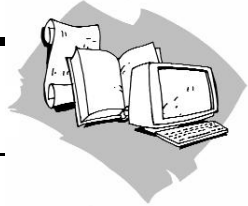
● **Олександр ШОКАЛО**, голова МГОУ «Четверта Хвиля» від України

ПРЕМ'ЄРА РУБРИКИ

НА ПЕРШОМУ МІСТІ — ЛЮДИНА

Сучасна національна освіта потребує формування не лише системи умінь, навичок опанування культурних надбань, а й системи ціннісних орієнтирів. Це інтелектуальна, моральна й національна проблема. Адже слід окреслити, які культурні набутки у сув'язі минулого, теперішнього, майбутнього необхідні для прогресивного поступу людини, суспільства, держави.

Розвиток сучасної української освіти необхідно здійснювати за наявності таких умов: по-перше, необхідно врахувати все позитивне з української освітньо-культурної спадщини; по-друге, впровадити у практику роботи вищих навчальних закладів України найкращий позитивний досвід культурно-освітньої галузі як на Заході, так і у всьому світі; по-третє, навчання повинно бути особистісно-орієнтованим.

Усе актуальнішою стає проблема мирного співіснування та продуктивного співробітництва людей різних націй, віросповідань, прихильників різних стилів життя, представників різних культур — проблема діалогу культур. У глобальному масштабі єдиний шлях до прогресу людства — це інтеграція на рівні виробництва, формування національної самосвідомості, розвитку міжкультурних зв'язків. Оскільки сприймання розбіжностей між культурами веде до необхідності міжкультурного діалогу, то діалог культур має закласти підвалини для подальшого розвитку суспільства в цілому та його окремих членів зокрема. Проте найважливішим він є для формування пріоритетів розвитку сучасної освіти. З одного боку, це формування у суб'єктів толерантності до інших людей, їхніх традицій, звичок, національних цінностей тощо. З іншого — гуманітаризація освіти, зокрема необхідність оволодіння іноземними мовами.

Майбутній учитель має бути людиною культури — вільною, духовною особистістю, здатною до творчої самореалізації, моральної саморегуляції та адаптації у змінюваному соціокультурному середовищі.

ЗАГОВОРИ, ЩОБ Я ТЕБЕ ПОБАЧИВ

Зрозуміло, постанала проблема підвищення якості освіти, перш за все, за рахунок кардинальної зміни у ставленні до базових класичних наук давнього тривіуму, до якого належить риторика — як наука, мистецтво, технологія і спосіб життя у публічній переконуючій комунікації, що становить фундамент професіоналізму вчителя.

Проблема людського спілкування хвилювала багатьох мислителів здавна. Мало хто з філософів минулого не торкався її в своїх працях. Однак лише в останній час спілкування людей стало предметом всебічного наукового дослідження, а питання вдосконалення педагогічної освіти обговорюються на державному рівні.

Здається, що сьогодні важливою є необхідність переходу до нового розуміння смислу, мети і функцій освіти. Роль вчителя зводиться не лише до того, щоб давати тільки знання (зубрити дати і факти) та формувати уміння і навички, а щоб вчити дітей мудрості, розвивати їхнє мислення. Мудрість — це не лише знання, це і вміння їх застосувати.

У зв'язку з цим фахівці освіти повинні приділяти увагу педагогічному спілкуванню. Зрозуміло, ми можемо трансформувати його, оскільки мистецтво педагогічного спілкування залежить від тих, хто навчає. Перш за все, ми повинні

Фото О. Литвиненка

КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Сьогодні ми пропонуємо читачам нову рубрику — “Учитель мови”.

Закінчилася пора канікул і відпусток, залишивши на згадку теплі сонячні спогади, які вітатимуть нас до наступного літа. Натомість прийшла осінь, яка, окрім збирання врожаю, є ще й початком нового навчального року.

Підросло ще одне покоління першокласників, для яких починається новий цікавий, а разом із тим складний і відповідальний період життя шляхом у 12 років. І яким він буде, сповненим творчих пригод, відкриттів, чи, навпаки, нудьги і “відбувальщини” — великою мірою залежить від учителя — центральної постаті шкільного життя.

по-новому осмислити людську природу, де за основу взяти особистість. Тому підготовка вчителів повинна базуватися на особистісно-орієнтованому підході.

Важливою причиною акцентування уваги на культурі спілкування є також підвищений інтерес суспільства до таємниць духовного життя людства й прискорений темп розвитку цивілізації, який сучасна людина не здатна контролювати і не може за ним встигнути. Вирощені чудові плоди на освітній ниві людства вперто використовують собі на шкоду і настирливо перетворює їх на причину власної загибелі — така непомірна ціна цьому протиріччю! Таким чином, між вихованням, котре безнадійно відстало, і навчанням (освітою), яке бурхливо випереджало і випереджує його, утворилася прірва, на краю якої безпомічно балансує розгублене людство.

На сьогодні сучасна освіта виконує переважно навчальні функції, тільки декларуючи важливість культурного та духовного розвитку особистості. Тому навчання культури спілкування має бути тим засобом, за допомогою якого майбутній вчитель-словесник зможе поєднати сучасні вимоги до навчання з духовною спадщиною української нації, її культурою. Необхідно ліквідувати розрив між змістом педагогічної освіти і досягненнями педагогічної науки та практики, здійснювати наукове супроводження інноваційних технологій.

РАЦІОНАЛІЗОВАНІ ТА ВЕРБАЛІЗОВАНІ

З освіти виключено афективно-емоційний запал дитинства, що призводить до поширення в суспільстві професійно-компетентного, але бездуховного індивіда.

Йдеться насамперед про те, щоб усвідомити самоцінність людини взагалі й, виходячи з індивідуальної неповторності кожної конкретної молодшої людини, дбати про повноцінний розвиток її особистості. Саме тому проблеми гуманізації та гуманітаризації навчання й виховання не втрачають актуальності в усьому світі, хоча й

не даються взнаки так гостро, як там, де ще свіжі спогади про тоталітаризм. Адже в тих умовах освітні заклади протягом десятиліть, попри гучні гасла про неабиякий всебічний розвиток особи та проголошуваних гуманні цілі виховання, фактично дбали про постачання державі конформних, легко керуваних індивідів.

Із цього уявлення походить і традиція вважати навчально-виховний процес монособ'єктним, тобто таким, у якому визначну роль, пріоритет інтересів закріплено за дорослим, учителем. Власна ініціатива, пізнавальний запал, інтереси, система моральних, світоглядних позицій дитини поступово “каналізуються”, щоб якомога повніше відповідати цілям такого навчально-виховного процесу, а саме — певному зразку особистості учня.

ЗНОВУ СТАНДАРТИ

Важливе завдання вищої педагогічної школи сьогодні — підготовка вчителя як фахівця і як особистості — зумовлює необхідність зміни формули “освіта на все життя” у новій парадигмі “освіта через усе життя”.

Загальновідомий той факт, що більшість батьків першокласників шукають кращу школу для своєї дитини. І часто зупиняють свій вибір не на школі свого мікрорайону, а на більш віддаленій школі. Багатьох батьків, частіше поки що інтуїтивно, не задовольняє не просто та чи інша конкретна школа, а взагалі постановка нашої шкільної освіти. Одноманітність навчання, що заповонила нашу школу, не сприйняття особистості дитини, приведення всіх до певного стандарту знань та умінь — все це цілком справедливо викликає нарікання й невдоволення багатьох людей. Як правило, звинувачують у всьому вчителів, авторитарну педагогіку. Це частково справедливо. Але й тоді, коли ці нарікання навряд чи можуть повністю стосуватися вчителів, батьки все одно їх звинувачують. Адже в свідомості більшості людей міцно утвердився стереотип безмежної віри, що у

навчанні й вихованні дітей у школі все залежить від учителя. Не всім батькам відомо, що вчитель самою системою шкільної освіти поставлений у такі рамки, коли від нього самого, від його педагогічного таланту мало що залежить; що існують схеми, шаблони викладання, і не всім педагогам вдається вийти за їх рамки.

Учитель, за влучним висловленням Ш. Амонашвілі, — дзеркало перебудови школи. Ми можемо переобладнати шкільні будинки й кабінети, оздобити їх найновішою технікою, як заведено високо платити заробітну плату вчителю і т. ін., але, якщо учитель залишиться простим виконавцем, якщо він не перестане бачити в учневі тільки об'єкт прикладання своїх педагогічних зусиль і звичайну посудину для заповнення знаннями, якщо не відбудеться докорінної перебудови самої особистості вчителя і всього спектра стосунків учителя з учнями, справа оновлення школи не зрушиться з місця.

Від того, які властивості свого “я” зможе передати своїм учням учитель, багато в чому залежить майбутнє нашого суспільства. Зрозуміло, що зробити це може лише той, хто сам володіє професійною майстерністю, хто здатний і вміє творчо передати багатства людської культури всім своїм учням.

Нові підходи в освіті зумовлюють нові вимоги до системи професійної підготовки майбутнього вчителя. Учитель-словесник повинен постати перед учнями як фахівець і як національно свідомо, активна, духовно багата мовна особистість, котра опановує зміст духовних надбань національної громади, досконало знає українську мову, усвідомлено творчо сприймає її в контексті національної культури.

УКРАЇНСЬКЕ СПІЛКУВАННЯ

Українська школа красномовства має свої традиції, знає періоди злетів (Київська Русь, козаччина, гетьманщина) і падіння (періоди колонізації, русифікації, “відплив мізків” тощо). Риторичний рене-

санс, який відбувається сьогодні в Україні, пов'язаний зі значним зростанням демократичних тенденцій у формуванні засад громадянського суспільства, потужним прагненням незалежної, самостійної країни до свободи слова; соціальною потребою в особистостях, здатних самостійно, творчо мислити, ефективно переконувати, спонукати до конструктивних дій. Відбувається гуманізація соціальних відносин: перехід від насилля — до переконання; розширення комунікативних потреб особистості, зокрема представників гуманітарної сфери, прагнення їх до повної самореалізації. Впливають на розвиток сучасної риторичної економічності фактори: прагнення до дієвого успіху в умовах всезростаючої конкуренції, коли ефективність партнерської переконуючої діалоговості вища за авторитарну монологічність, а також низка наукових факторів: інтенсивний розвиток соціо-гуманітарних наук, які формують інтелектуально-духовну сферу нації, суспільства, держави, де риторика в її інноваційних вимірах стає інтегратором як наука, мистецтво, технологія, спосіб життя.

Формування культури педагогічного спілкування майбутнього вчителя-словесника найвищого злету набуває на етапі професійного становлення. Слід виділити низку факторів, від яких залежить, яким повинен бути культуромовний учитель у час мобільного і полікультурного XXI ст. Отже, визначальними об'єктивними чинниками формування мовної особистості вважаються:

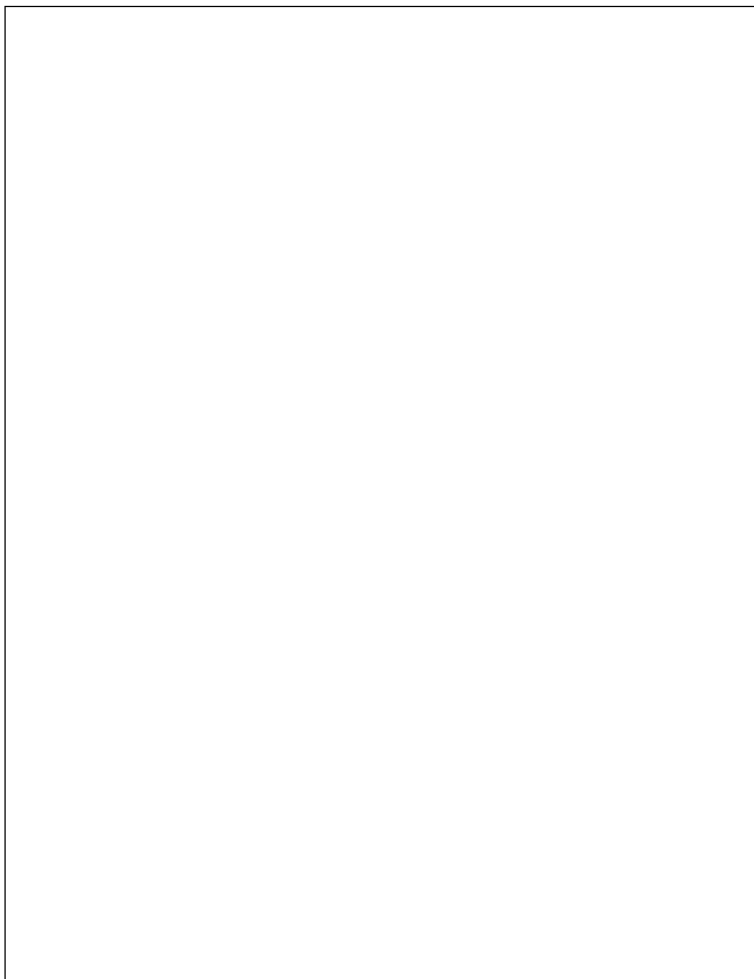
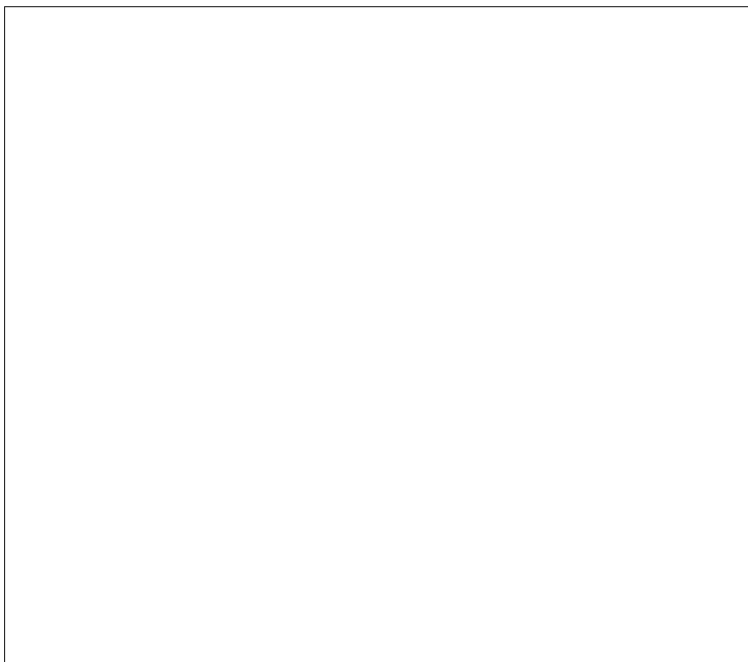
- 1) стан української мови в суспільстві (мовна внормованість, кодифікація, рівень розвитку тощо);
- 2) функціональна місія мови забезпечувати потреби громадянина Української держави;
- 3) повноцінне національно-смісловне навантаження мови в державницькій, політичній, економіко-правовій, науково-освітній, культурно-мистецькій сферах життя;
- 4) всебічне мовне історико-культурне навантаження суспільного життя;
- 5) розповсюдження українського спілкування, українських традицій і культури серед населення.

Знання історичної мовної спадщини значно збагачує сучасну традиційну мову, в якій є місце іноземним словам та виразам і в той же час відсутні українські аналоги цих слів. Таким чином відбувається засмічення мови. А цього не можна допустити.

Тотальна риторична безвідповідальність, мовний нігілізм, низька риторична культура особи чи суспільства породжують риторичну кризу суспільства, яке потребує нової риторичної політики демократичної України через риторичну доброту, через сердечний діалог із вічністю, з Богом, про що заповідали київські князі (Володимир Мономах, Ярослав Мудрий, святий Володимир та ін.); митрополит Іван Огієнко закликав служити Богу й Україні, як і творці “філософії серця” — українські патріоти — Г. Сковорода, М. Гоголь, П. Юркевич, професор-протоієрей В. Зінковський, Г. Ващенко та ін.

Отже, оскільки завдання учителя-словесника — навчити учнів культурі педагогічного спілкування в контексті рідної літературної чистої мови, вважаємо за доцільне звернути увагу на якісну підготовку фахівців з української мови та літератури. А для цього необхідно створити відповідні умови для творчого самовдосконалення майбутніх учителів у контексті сучасних напрямів розвитку освіти.

● Тетяна ВОЛОСЕВИЧ

— *Пані Тетяно, чи був у Вас шанс стати кимось іншим, а не художницею?*

— Напевно, я максимально скористалася шансом стати тим, ким стала. Вирішальну роль зіграли батьки. Це були неординарні люди, які притягували до себе цікаве оточення — і в Києві, і в Москві, куди ми часто їздили.

У цілому ж будинок на вулиці Філатова, де ми мешкали, був населений художниками (він таким залишається дотепер). Поруч із нашою квартирою була майстерня нині відомих майстрів — Ади Рибачук і Володимира Мельниченка, людей вельми цікавих, антикон'юнктурних, із захопливими біографіями (з північного острова Колгуєв мені, дівчинці, вони писали дивовижні листи). Звичайно, їхній вплив був досить потужний. Нас, дітей, росло тоді в будинку не менше як п'ятнадцять, усі або стали художниками, або мають близькі до живопису спеціальності.

— *Зате Ваші батьки були з родин зовсім не мистецьких...*

— Так, але є якась магічна визначеність, зумовленість у тому, що тато й мама заїкалися саме живописом, і в тому, що зустрілися завдяки любові до мистецтва.

Батько закінчив архітектурний факультет Київського художнього інституту, згодом став акварелістом і викладачем. Виходець із робочої родини, він народився в Славінську на Донеччині. Родина була велика, дитинство — важке, тому батько сам собі прокладав дорогу: закінчив із відзнакою школу і з другом відчайдушно поїхав у Київ, де вони разом вступили до інституту.

Під час війни як дипломник був відкликаний з армії наказом, потрапив у Самарканд, де перебували в евакуації художні інститути. Там він захистив диплом (спроектував будівлю цирку), склав держіспити (головою комісії був, до речі, знаменитий Ігор Грабар) і в підсумку закінчив інститут з відзнакою. На той час він уже познайомився з мамою.

Мама народилася 1915 року в Одесі. Потім сім'я переїхала до Харкова, де мама вчилася у школі для обдарованих дітей, серед них, наприклад, був майбутній геніальний фізик Лев Ландау. Згодом вступила до художнього училища, реформованого в інститут.

Під час війни мама абсолютно випадково опинилася в Самарканді. У “теплушках” їх везли в Середню Азію. У вагоні були жінки, переважно з дітьми або вагітні, після виснажливої подорожі впродовж місяця багато хто почав хворіти, а оскільки мама була рішучою, бойовою, секретарем комсомольської організації, вона взяла на себе відповідальність — усі ці жінки під Самаркандом знялися з поїзда. Мама домовилася у якомусь колгоспі, і їх прийняли, дали роботу. Якось вона поїхала в місто щось підкупити, там побачила свого однокурсника. Від нього довідалася, що в Самарканді зосереджені художні ВНЗ країни. Відновила навчання — у жахливих умовах, у голоді, але молодість усе долала. Серед викладачів були дивовижні художники, наприклад, Роберт Фальк.

Таким чином тато і мама, долаючи терни, зустрілися. Їхні долі спрямували мою — у світ барв і композицій.

— *Як Ви оцінюєте пройдений відтинок життя? У чому особливості Ваших шукань?*

— У молоді роки я певний час цікавилася тільки портретом; через людей, їхнє оточення намагалася відкривати світ. Часто малювала своїх дітей, тому що діти з'явилися дуже рано, ми разом росли.

Завжди була прихильна до жанрових сцен, із них починала, мабуть тому, що закінчила факультет монументального мистецтва. У мене були великі амбіції, але з монументалізмом якось не склалося.

А тепер тяжію до пейзажів. І обставини тому сприяють: ми з чоловіком-художником Олександром Ольховим почали мандрувати. Я намагаюся створювати не “чистий” пейзаж, а щоб він був пов'язаний із людьми, з тваринами, з будівлями, щоб це були асоціативні “поєми” зі своїм баченням світу, а не просто етюди з натури.

— *Ваша найхарактерніша риса?*

— Я належу до тих людей, для яких творче життя — це постійний пошук нового, отже, я не можу сказати: ось я щось знайшла, тому зупинилася і працюватиму в такому-от напрямку. Скажімо, я поїхала в Єгипет, побачила іншу землю, це дало потужний поштовх до нового витка в розвитку — створюються зовсім інші картини.

ТЕТЯНА КРАСНА: «МАЛЯРСТВО — ЦЕ АКУМУЛЯТОР РАДОСТІ-КРАСИ Й НАЙЛІПШОГО В ЛЮДИНІ»

Особистість Тетяни Красної, безсумнівно, глибша й багатогранніша, ніж будь-які уявлення про неї. Її батьки — відомі художники Іван Красний і Слава Лівшиць. Тож цілком логічно, що вона закінчила Київський художній інститут. Далі — постановка власного голосу й лету.

Нині її живопис дивує будь-кого своєю безпосередністю і розмаїтістю. У творчості художниці не можна визначити якийсь один стиль. На її думку, будь-яка робота сама визначає для живописця стиль і манеру виконання. Тому одні картини створені в класичній манері, інші — мають відбиток експериментаторства й нагадують підсумки шукань імпресіоністів, представників раннього модерну, наївного живопису. Але від еклектики Тетяну Красну рятує “захист”: у своїй основі її малярство — традиційне в найкращому розумінні цього слова.

Але ось парадокс: у просторі традиційного живопису художнику іноді доволі сутужно — простота і ясність нерідко коштують набагато більших зусиль, ніж епатажний мистецький жест. Для Тетяни Красної життя — це подорож у часі і просторі, у якому рясні сади змінюються пустелями, горами, лісами, річками й іншими перешкодами. Досвідчений мандрівник, вона, напружуючи чуття, прокладає свій шлях, звіряючи напрямок по квітах і зірках. Щоб знати куди йти, треба знати, що ти хочеш, знати, хто ти є. Мистецтво починається, як відомо, там, де є особистісна інтонація, своя мова, є забарвлений індивідуальністю артистизм, саме цим і позначена творчість вельми різної Тетяни Красної.

У її роботах олією негусти, але фактурні мазки лежать легко (навіть, якщо можна так висловитися, дотепно) і вільно переходять у колір, енергійний, святковий, але майже завжди стриманий. Це особливий дар: писати майже банальні мотиви з тією пластичною точністю і колористичним тактом, що незмінно утримують глядача в строго окресленому просторі гарного смаку.

Картини Красної випромінюють світло, а не поглинають його.

Член Національної спілки художників України Тетяна Красна брала участь у численних усеукраїнських і міжнародних виставках. Її роботи — у Національному художньому музеї України, Хмельницькому художньому музеї, Канівському музеї ім. Т. Г. Шевченка, а також у приватних колекціях України, Росії, Німеччини, Англії, Іспанії, США...

Дуже символічно, що виставка Тетяни Красної експонується в Спілці композиторів України, де переплелися два вічних дива — музика й живопис.

І так завжди: життя з усіма плинами-зміними дарує нові ракурси. Мене весь час захоплюють нові погляди на вже бачене, якщо раніше неодмінно потрібні були якісь великі ідеї, то тепер я можу побачити щось дуже містке, наприклад, у якихось співвідношеннях трьох-чотирьох кольорів. Відбувається розвиток углиб. Я почала частіше слухати класичну музику, особливо романтиків, народжуються інтуїтивні паралелі, настрої, які потім вихлопуються на полотно.

— *Напевно, недарма Вашу останню виставку розгорнуто в Спілці композиторів України.*

— Можливість показати свої роботи людям — це великий поштовх до позитивних змін. Одна справа, коли ти бачиш свої картини в майстерні, в обмеженому просторі, а інша — коли їх переміщуєш у зовсім

інакший простір, там компонуєш і бачиш себе збоку, ніби іншими очима. Починаєш щось розуміти в собі, тому що, працюючи весь час у майстерні, нелегко скласти про себе об'єктивну думку, дійти необхідних висновків.

Передостання моя персональна виставка в галереї “Ірена” — принципово з найсвіжіших робіт, для мене було важливо, як я на них подивлюся. Ще раніше в Музеї книги я виставляла ранні роботи, вони відмінні від теперішніх, отже, за останні десять років я сильно змінилася.

— *Кажуть, що нині українському художникові стало легше дихати, насамперед матеріально. А які часи були найважчими?*

— Складно визначити, які часи важчі, тому що це залежить і від віку митця. Можна скільки завгодно лаяти радянські часи, але

до художників суспільство ставилося прихильно. Мистецтво великою мірою слугувало ідеології, тому й підтримувалося і фінансувалося. З іншого боку, люди йшли в мистецтво, аби бути далі від влади, мати право не працювати, жити вільно. Водночас у матеріальному сенсі була певна стабільність, гарантія. Духовну задуху художники компенсували тим, що виходили на інші рівні — алегорії, притчі, асоціації. Талановиті й сильні все одно випливали нагору.

— *А як Ви ставитеся до думки, що свободи нині не дуже-то й додалося?*

— Мені здається, що художники ще більше закабалилися. Після того як гарантійні товариства художників, художні комбінати й фонди, створені за роки радянської влади, припинили існування (отже, не стало й централізованих замовлень), художники віч-на-віч зіткнулися з проблемою жорсткої кон'юнктури. Заробляти на життя треба, а виявилось, що не художники диктують свої принципи, свою культурну позицію, а їм диктують-нав'язують умови люди, часто не професійні й не інтелегентні. На зміну виставкам і художнім радам, які склалися з добре навчених професіоналів із гарною школою, прийшли різні салони й фірмочки, що не мають кваліфікованих експертів і цілком працюють на потребу замовника за принципом: “за ваші гроші — будь-яка примха”. Незадовільна ситуація і в галерейному бізнесі. Художникам дуже складно заробляти тим, що вони вважають своїм творчим обличчям, творчим кредо. А тільки-но зійдеш на позиції кон'юнктури, потім вельми складно відновлюватися, залишатися художником. Надягати і знімати маску не всім під силу.

У радянський період був попит на великі картини, художники скрупульозно працювали, цінувалися малюнок, академічна манера, ставлення до малярства було загалом серйознішим.

Нині на виставках навіть досвідченим фахівцям дуже складно визначити, де справжнє, від душі, а де підглянуте-компільоване. Значні проблеми, гадаю, є не тільки в образотворчому мистецтві, можливо, ми пристанемо на західний стиль життя.

— *Захід не дрімає. Не в усіх наших художників є можливість виставлятися, — на це потрібні гроші, і не кожен талановитий творець сам собі менеджер. Тому всілякі “жучки”-спритники “за недорого” переправляють їхні твори за кордон. Відбувається жасливий: чудові картини назавжди залишають Україну. А держава в особі Міністерства культури, як то кажуть, ні кує ні меле.*

— Музейна проблема давно назріває, дотепер невеличкий Український музей змушений демонструвати колекцію в дуже “усіченому” вигляді. Протягом двадцяти років не виставляють сучасного українського мистецтва, причому не тільки мистецтва сьогодення, а й картин корифеїв — Яблонської, Костецького, Дерев'яса, Глушенка... Виходить, що ніби такого музейного шару немає навіть у столиці. Слава Богу, на Подолі з'явився приватний музей сучасного мистецтва. Однак і держава могла б якось поворушитися. Почали перебудовувати художній павільйон біля колишнього Жовтневого палацу, та на цьому все й припинилося.

Видатні роботи, що відбивають певні зрізи часу і яким місцем в музеях, безповоротно втрачені для України. Міністерство культури практично припинило закупівлю творів ще в дев'яностому році.

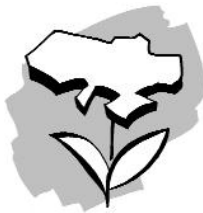
— *Чим є для Вас живопис?*

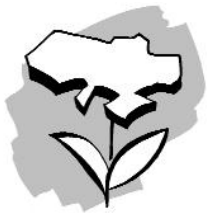
— Це вже стан мого ока, я бачу навколишній світ так, ніби він складається з картин. Я можу дивитися на стінку (і мені це неймовірно цікаво), бо на ній грає тінь... Не кажу вже про краєвиди, хмари, річки. Щоб цікавитися живописом, розуміти, його треба споглядати. У музеї, галереї треба ходити, і дітей із собою брати, щоб у них розвивався інтерес, смак, азарт розуміння.

У мене чимало приятелів, які вже в дорослому віці захопилися живописом, почали ходити на виставки. Вони не тільки збагатили своє життя, а й психологічно, емоційно відпочивають. Люди, які придбали свої картини, зізнаються, що коли приходять стомлені з роботи, то ніби під'єднуються до джерел живлення, живопис їх очищує й наповнює радістю.

●

Спілкувався
Володимир КОСКІН

Вежа собору

Туристичні агенції зараз такі ж розмаїті, як гаманці та запити туристів. Україна стає цікавішою власним громадянам (і не тільки власним) під впливом переоцінки національної історії. Хто задовольняє попит мандрівників зі статками, далекими від міністерських? Пропонуємо декілька портретів таких ширих провайдерів національного туризму разом із суттю справи, яку вони здійснюють.

Сергій Петрович Кардаш, викладач історії. Учителю від Бога і стаж має чималий, тільки зарплата педагога мала. Мав ще за радянських часів приєднатися до гурту екскурсоводів, які підзаробляли по вихідних і на канікулах. Там і з дружиною познайомився. Лідія Романівна — головна його підтримка. Доба вільного ринку дозволила вчителю стати (за сумісництвом) власником невеликої турагенції. Скільки крові з нього було випито чиновниками, доки її відкривав, згадувати не любить.

В екскурсіях видно вибагливу руку історика. Завжди присутні яскраві хронологічні свідчення — археологічні, архітектурні, ландшафтні, геологічні, етнографічні, мистецькі... За чотири роки існування агенції користувачів і маршрутів більше. Нинішній літній сезон відкрито новим: “Мальовнича Львівщина (Підкамінь—Жовква). Ви знаєте, що таке Підкамінь і чому він винесений у назву подорожі? Отже, були сумніви. Але на першу дводенну мандрівку випадало свято Трійці, а на Західній Україні воно — надзвичайна містерія. Що вже казати про собори Жовкви, яка й без того є перлиною туризму на Галичині. Поїхали, й “темна конячка” виявилася такою, що з неї можна почати.

ПІДКАМІНЬ

Поміж пагорбами, вкритими квітучим чебрецем, ми побачили маленьке село, і дещо завеликий для нього охайний ресторан із заправкою поруч. З усього видно, що місце непогано відвідують!

А який краєвид! Один із пагорбів прикрашають органічно поєднані з ним монастирські й церковні споруди. Вони окреслені муром старовинної кам'яної кладки й фортифікаційними вежами. Неподалік інший пагорб, з якого виростає двоїста скеля — останець, чії прямовисні стіни завширшки 8—10 м здіймаються на 17 м.

У народі скелю шанобливо звуть Камінь. Мені цей ландшафтно-геологічний феномен запам'ятався тим, що красується в зарубіжних географічних і геологічних атласах і практично відсутній у вітчизняних підручниках. Усі пагорби Підкаменю входять до трансконтинентальної гряди малих гір, які тягнуться паралельно до Карпат через Почаїв та Кременець і на півдні переходять у молдавські Товтри.

Їхні скелясті уступи відкривають у камені безліч мілководної морської скам'янілої фауни, а з нею — історію колишнього, чи не найбільшого в світі, типового бар'єрного рифу. Це колись здивувало в італійських Альпах Леонардо да Вінчі. Він потім завжди підкреслював, що гори — це колишнє море.

У сусідньому з Підкаменем Кременцеві гори — з кременю. Вони давали якісну сировину для знарядь Кам'яного віку. Кременінні ножі, скребайла для вичинки шкір, наконечники списів — цього тут зібрано чимало й буде збиратися ще довго. У наступну, трипільську археологічну добу, саме з цього кременю робили перші в історії землеробства серпи. Такі гострі й тонкі, що на них був попит по всьому європейському ареалу трипільських поселень. Кременінні диски-заготовки для всіх різальних та колючих знарядь слугували безцінною валютою Бронзового віку. То ж яке жваве життя кипіло тоді біля цих мініатюрних “гірських хребтів”...

У Підкамені кременінні гори переходять у пісковикові з вапняковим цементом. Податливіші для руйнування, вони давали притулок печерним капишам, невеликим християнським храмам, келіям. Останець Камінь виокремився, бо має міцніший кременінний цемент. У XI—XIII ст. на ньому поставили капличку Преображення Господня й

“ця”, що знає все про своє село чи хутір “ще до народження”. На цей раз за порогом монастирської брами ми одразу опинилися в океані вишуканої мови отця Мефодія. За ним широчіло подвір'я з церковними спорудами, частково відреставрованими, частково в стані занепаду. Надужче вразила нас своєю яскравою суцільною позолотою струнка колона посеред двору. Вона увінчана такою ж золотом фігурою Пресвятої Богородиці. “Витвір 1719 р., вже встигли відновити”, — пояснив наш новий гід і почав розповідь. Ми слухали про колізії, які тут відбувалися. Не розуміючи їх, неможливо наблизитися до душі галичанина, яку розпинали, доводячи святиню до стану руїни на його очах.

МОНАСТІР ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЕВА ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО

До комплексу входять собор, каплиці, дзвіниця, келії, підземні споруди (серед них колодязь, вирубаний у скелі глибиною 100 м — витвір 1690—1708 рр.), оборонні стіни з вежами. Фундатори, як згадувалося, — орден домініканців, а владна й матеріальна підтримка йшла від магнатських родин Вишневецьких, Чарторийських, Любомирських, Собеських, Потоцьких, Калиновських. Розбудова почалась у 1612 р. й тривала до першої половини XVII ст.

МАЛИЙ БІЗНЕС ВЕЛИКОГО ТУРИЗМУ

прибудували сторожову вежу. Споруда співвідноситься з часом діяльності князя Данила Галицького, коли він наводив систему оборонних будівель на важкодоступних вершинах (Холм, Львів, Каменець, Данилів, Стежок).

У тілі Каменю по всьому периметру збережено вируби та підкоси під дерев'яні конструкції. Вони зараз допомагають робити найвірогідніші комп'ютерні моделі тих конструкцій, оскільки ніяких зображень

Малий підприємець
Сергій Кардаш

історія не зберегла. Безумовно одне — видовище храму на скелі, на вершині пагорба, вражало. Значно пізніше з'явилися навколо неї приземкуваті кам'яні хрести архаїчного дизайну, що стоять понині. Версій їхнього походження чимало, і одна має таке підґрунтя. Йдучи звідси до монастиря, ми оглянули дві печери в глибині гори під монастирським комплексом. Більша слугувала храмовим приміщенням, а меншу вважають келією. Хрести могли стосуватися до богопосвяченого життя мешканців печер. Його перервав прихід сюди католицького ордену домініканців на початку XVII ст.

Сергій Петрович знаходить для своїх туристів найгіднішого місцевого екскурсовода. Вчителя історії, керівника місцевого краєзнавчого музею або ж колоритного “тузем-

ця”, що знає все про своє село чи хутір “ще до народження”. На цей раз за порогом монастирської брами ми одразу опинилися в океані вишуканої мови отця Мефодія. За ним широчіло подвір'я з церковними спорудами, частково відреставрованими, частково в стані занепаду. Надужче вразила нас своєю яскравою суцільною позолотою струнка колона посеред двору. Вона увінчана такою ж золотом фігурою Пресвятої Богородиці. “Витвір 1719 р., вже встигли відновити”, — пояснив наш новий гід і почав розповідь. Ми слухали про колізії, які тут відбувалися. Не розуміючи їх, неможливо наблизитися до душі галичанина, яку розпинали, доводячи святиню до стану руїни на його очах.

У 1939 р. почалося найстрашніше. З приходом радянської влади всіх ченців одразу було заслано до Сибіру. В 1946 р. відкрили тюрму, вона проіснувала 10 років. Її тоді “гостинно розчинили” взимку. В'язні, рятуючись від холоду, спалили усе з дерева, включно з іконами й вітварями. Збереглося лише одне чудотворне розп'яття XVII ст. Далі замість в'язниці відкрили психоневрологічний інтернат (частково ще тут існує). Собор спочатку перетворили на конюшню, а згодом він став гаражем для сільгосптехніки.

Ландшафтний бренд Підкаменя

Після пожежі сподівання
на реставрацію
(храм початку 18-го ст)

Зараз, шановні “діти війни”, до яких і автор належить, пригадаймо одну радянську кампанію. Наприкінці 40—на початку 50-х років масово відряджали трактористів і водіїв вантажівок із центру й сходу України на захід. Запеклі бандерівці оголосили саботаж на сільгоспроботах. Але як було загнати засмальцьований сільською трактор під склепіння собору людині, яка ще рік—два тому сама молилась. Як такому місцевому водієві повертатися додому під пильними поглядами сусідів, з якими поруч стояв у тому соборі в свята? Саботував, чортів бандеровець.

Наш гід — священник,
отець МефодійФігура Пресвятої Богородиці
та каплиця (1719, 1778 рр)

У розповіді отець Мефодій про це не згадував. У 1984 р. на території Радянського Союзу відбувся престижний Міжнародний геологічний конгрес. Країна отримала шанс після бойкоту Олімпіади. Конгрес завжди супроводжується науковими екскурсіями, і Україна провела їх на своїй території блискуче. Але Підкамінь, як дослідницький об'єкт, Москва викреслила. Чому? Стан, у якому перебував тоді собор-гараж, куди б неодмінно “сунули носа” іноземці, мав жахливий вигляд. Та ще така “родзинка”, як психоневрологічний інтернат у келіях ченців.

У 1997 р. монастирський комплекс передано монахам Студійського Уставу Української Греко-Католицької Церкви. За винятком частини, яку займає поки інтернат. До монастиря потягнулись і звичайні обивателі, які прагли допомогти у відбудові. Своєрідний гурт монастирських братів. До речі, путівник-буклет для туристів склав один із братів — Ігор Монастирський. Отець Мефодій передав нас для подальшого знайомства зі святинями братові Василю.

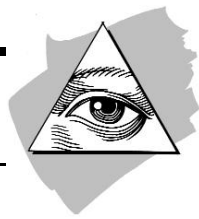
Отже, інженер електронної техніки, брат Василь чекав із нетерпінням виходу на пенсію, щоб далі тут працювати й жити. За що надзвичайно вдячний Богу. З ним ми й пішли оглядати каплички й невеличкі церкви, ретельно відреставровані. Зараз моляться в них, бо реставрація собору — надзвичайно дорога справа майбутнього. А поки що він стоїть без скла у віконницях; з настигнених розписів лише дивом залишився фрагмент фрески пензля Станіслава Строїнського “Зустріч Марії та Єлисавети”, 1766 р. На стінах подекуди збереглися дрібні елементи ліпленого декору, підлога... а чи може вона бути тут після всього?

У підземному храмі Усікновення голови Йоанна Хрестителя, історія якого повна дивами, побачили скриньку для пожертв на відбудову храму й щиро захопилися зменшувати стратегічні запаси гаманців. Серед розчулених туристів виявилися бажуючі знову тут побувати, навіть пожити. Брат Василь запевнив, що проблем немає. Чимало прибувають і отримують місце й пісню монастирську кашу, а також повну свободу насолоджуватися повітрям та краєвидами Підкаменя. І порадив звернути увагу на вже помічений нами ресторан. Порадою скористались і поїли смачно, дешево і всього за 15 хвилин.

Минаючи Олеский замок (об'єкт нашої екскурсії), узяти напрямом на Львів. Дорогою оглянули рідкісну в Галичині старовинну дерев'яну церкву, яка постраждала від пожежі й чекає на відбудову. Відбудувати її пообіцяла пані Ю. Тимошенко, що була тут перед виборами. Поживемо — побачимо.

● Людмила ДЕХТЯРЬОВА

СУЧАСНА ШКОЛА

Продовження.
Початок у ч. 36 за 2006 р.

ШКОЛА
І МАТЕМАТИКА

Прийшовши в ліцей із науково-дослідного інституту, я спочатку розгубилася, з гіркою гадала, чи потрібні мої глибокі знання з математики майбутньому юристові? Тішило, що математика потрібна майбутньому економісту! І насамперед я повинна була допомогти дитині відчинити двері ВНЗ, який вона обере. Згодом зрозуміла, що це набагато складніше, ніж просто наукова робота чистого математика чи прикладника.

Школа (маю на увазі хорошу школу, якою вважаю свій ліцей!) дає величезний простір для творчості гарного вчителя, безумовно, в тандемі з хорошим учнем. Гарний математик і гарний вчитель математики — далеко не одне і те саме! Гарний математик завжди егоїст: “Не спатиму, не питиму, але першим розв’яжу цю задачу!” Гарного вчителя математики насамперед має турбувати питання: “Як зацікавити учня знайти розв’язок самостійно?” Пам’ятаю, що моя улюблена Галина Іванівна не завжди могла розв’язати ті задачі, які пропонувала мені, але дуже пишалася моїми розв’язками. І лише через тридцять років, ставши вчителем, я зрозуміла: це було геніальне лукавство геніальної вчительки!

Уже понад тридцять років після закінчення університету я спостерігаю і за середньою, так і за вищою школою. Думаю, в мені завжди було більше від педагога, ніж від математика. Та й маю двох дітей, які закінчували і школу, і ВНЗ. Молодша донька отримала диплом минулого року, і я тепер із цікавістю вивчаю долю молодого спеціаліста в нашому суспільстві. І хочу відзначити деякі особливості сучасної шкільної математичної науки і математичної освіти у вищій школі.

Звичайно, у своєму аналізі я не претендую на стовідсоткову достовірність, тому що не проводила серйозних статистичних досліджень, але вже протягом десяти років переживаю влітку вступні епопеї зі своїми випускниками, а потім, коли вони часто прибігають у свій ліцей, отримую правдиву інформацію про процес навчання у вищій школі. Як правило, це ВНЗ економічного профілю, хоча наші випускники успішно вчать і на механіко-математичному факультеті та факультеті кібернетики КНУ імені Тараса Шевченка, а також на елітних факультетах Національного технічного університету “Політехнічний інститут”.

**...Яка наука може бути
благороднішою, прекраснішою,
кориснішою для людини,
ніж математика?**

Бенджамін Франклін

Усі, хто закінчував середню школу двадцять-тридцять років тому, погодяться зі мною, що середня математична освіта була досить серйозною. Програма елементарної математики в середній школі мала три розділи: геометрію, тригонометрію та алгебру. Насправді, саме елементарна математика давала можливість здібному учневі за допомогою гарного вчителя отримати необхідні уміння та навички, розвивала логічне мислення і, головне, готувала учня

Фото О. Литвиненка

ДЕЩО ПРО ПРОЕКТИ, МАТЕМАТИКУ І МАТЕМАТИКІВ ТА... ОСВІТУ. ЯК ВОНО Є!

**...Арифметика — наче
вхідна брама до всіх інших
наук, бо без її пізнання ніхто
не може зробити кроку до
храму науки...**

Феофан Прокопович

до сприйняття курсу вищої математики у вищому навчальному закладі.

Гуманітаризація шкільної освіти, яка почалася приблизно п’ятнадцять років тому, докорінно змінила співвідношення між предметами, які вивчають у середній школі. Природничі дисципліни, а також і математика, подібно шагреневій шкірі, стали шезати зі шкільного розкладу старших класів або залишилися в мінімальній кількості: у школах гуманітарного напрямку інтегрований курс математики — три години на тиждень (у нашому ліцеї — лише дві); хімія, фізика, біологія та астрономія тепер один предмет — природознавство (три години). Можливо, якщо це не спецшкола з поглибленим вивченням фізики чи хімії, у цьому є рація. На мою думку, важливо в дитини сформувати загальне правильне уявлення про навколишній світ, не вдаючись у тонкощі кожної дисципліни, тому що досягнення в цих галузях за останнє століття настільки вражають, що в жодну шкільну програму в повному обсязі інформація не поміститься. А чи маємо право так само чинити і з математикою?

Я погоджуюся з цими словами, бо за десять років роботи в ліцеї пересвідчилася: у дитини, здібної до математики, не виникає особливих проблем ні з вивченням іноземних мов, ні з дисциплінами гуманітарного циклу, які побудовані на принципах логіки. Ці діти часто не люблять тих предметів, де замість логічного мислення вимагається тупе зазубрювання численних фактів, наприклад, історії. Але й історія може бути логічно-довершеною і закономірною, якщо її викладає учитель-логік. Якщо ви візьмете до рук конспекти нашого вчителя історії Гольденберга Якова Михайловича, то зрозумієте, що цей учитель дуже гарно вчив математику! І не лише він.

Прийшовши в ліцей і ще не знаючи більшості вчителів, я у шкільній бібліотеці “надибала” на невеличку книжечку: В. Ф. Чукіна “Грамматика української мови (в таблицях та схемах)”. Гортаючи її, я була вражена: структурна побудова та логічність викладу матеріалу виказували в авторі людину, яка легко і невимушено оперувала широким спектром дуже серйозних математичних понять, насамперед з теорії графів. А коли познайомилася з цією чудо-вчителькою, до

**...Ніякі людські дослідження
не можна назвати
справжньою наукою, якщо
вони не пройшли через мате-
матичні доведення.**

Леонардо да Вінчі

нестями закоханої в рідну мову, в якій вона почувалася справді богинею, то моє перше запитання було таким: “У Вас, я думаю, перша освіта математична?” Віталія Федорівна розсміялася.

— Ні! Але коли я приїхала до Києва вступати до університету, то довго думала, на який з факультетів податися: механіко-математичний чи філологічний? Як бачите, вибрала другий!

А школа, що Віталія Федорівна не вибрала першого!

МАТЕМАТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Згодом зустрічала досить цікаві випадки впливу математики на професію, на перший погляд, дуже далеку від цієї галузі науки. Наведу такий приклад. Років п’ятишість тому в економічній групі навчався гарний хлопчик — Владислав. Математика йому давалася нелегко, але це була дуже старанна й відповідальна дитина, тому особливих проблем не виникало. На одній із батьківських зустрічей розговорилася з його мамою і дізналася, що батько Влада — досить відомий у Києві юрист і що син також буде юристом. На моє запитання: “Навіщо мучити хлопця поглибленим вивченням математики? Хіба не простіше пе-

ревести його в одну з гуманітарних груп, де з математики йому буде набагато простіше,” — мати відповіла: “Батько вважає, що для професії юриста глибока математична освіта дуже бажана. Наш батько за першою освітою — математик, і ще не так давно працював в одному з інститутів АН України. Юриспруденція — його друга спеціальність, і він упевнений, що саме математична освіта дала йому можливість стати першокласним юристом. Поки інший юрист розгляне одну ситуацію, він встигає проаналізувати десяток і запропонувати свій варіант, який завжди є оптимальним”.

Ще хотілося б торкнутися ролі шкільної математики у вихованні особистості, формуванні того “Я” дитини, після якого приходить усвідомлення, що вона зможе все.

Прийшла я в ліцей 1996 року, і однією з груп, де я викладала математику, була юридична група другого курсу (10 клас). Діти гарні, та з математикою спочатку не все було гаразд. Очевидно, я дуже швидко хотіла навчити цих дітей предмета (та ще й досить глибоко!), який, на думку багатьох, був не головним для них, бо кожен уже бачив себе

**...Арифметика — це лі-
чильна мудрість. Без цієї
мудрості ні філософа, ні
лікаря не може бути”.**

Леонтій Магницький

чи то “крутим” юристом, чи відомим адвокатом, чи поважним суддею. Тож “повоювавши” зі мною і зрозумівши, що я не збираюся “здаватися”, вони почали вчити математику легко і охоче (хіба для талановитої дитини це неможливо!), і на кінець першого семестру у нас не було особливих проблем.

Проте залишилося кілька учнів, для яких, як я зрозуміла, математика стала каменем спотикання, і це мене, як учителя, дуже непокоїло. Думаю, мене турбувало навіть не стільки їхнє незнання, скільки той переляк у дитячих очах, коли мова торкалася синусів чи косинусів. Менше за все я хотіла поселити зневіру в дитячу душу своїм предметом!

Серед цих дітей звертало на себе увагу одне дівча, Оленка. Дівчина мала довге, кольору стиглої пшениці, волосся і зелено-сині очі, як морська хвиля пологого ранку. Була схожа на польову мавку якимось невловимим сумом і переляком у своїх прекрасних очах, коли намагалася розібратися в тих хитромудрих значках і формулах, які я виписувала на дошці. Але коли я стала помічати сльози в цих бездонних очах, то й сама не на жарт стривожилася.

— Оленко! — втішала я дівчину. — Чи це варто твоїх сліз? Та навіщо гарній дівчині математика? Хіба колись тебе чоловік питатиме, чи вмієш ти намалювати графік синуса чи косинуса або чи можеш ти розв’язати це рівняння? Ну, давай посидимо з тобою, і я все тобі поясню!

— Ні! — заперечувало дівча, підводячи на мене свої заплакані озерця. — Я мушу сама в усьому розібратися!

І справді, якщо в першому семестрі в неї з математики була, як ми кажемо, дуже слабенька “трійка”, то в другому семестрі це була вже дуже солідна “трійка”! А коли, нарешті, у першому семестрі одинадцятого класу я вивела Оленці “четвірку”, то її оченята випромінювали таку впевненість і гордість, що я сама зачаровано дивилася на цю прекрасну, досі незнайому мені, дівчину.

— Ось бачите, я це зуміла! Я змогла!

Хочу зауважити, що за ці півтора року ніхто з Оленчиних батьків не підійшов до мене жодного разу. Це мене трохи дивувало, бо коли в дитини проблеми з якоюсь предметом, то батьки — часті гості в ліцеї: хто просто питає поради, хто намагається довести, що вчитель не зумів зрозуміти геніальності їхньої дитини. Так і має бути! Адже ми — ліцей-родина!

Були зимові канікули. У ліцеї тихо, і я засиділася в кабінеті — розв’язувала цікаву задачу. У двері тихо постукали, і на порозі з’явився досить молодий чоловік із невеличким букетиком пролісків. Надворі п’ятнадцятиградусний мороз, а тут — весна-чарівниця! Просто казка!

— Це я вранці повернувся з відрядження — був у Швейцарії! — чоловік зрозумів моє німе запитання. Очі його, глибокі і сині, були дуже знайомими, але я його ніколи не бачила. — Я Оленчин батько! Я не приходив раніше, бо в моєї доньки були проблеми з Вашим предметом. Зараз, коли їх немає, я хочу познайомитися з Вами. Моя донька дуже змінилася за ці півтора року. Мене, як батька, дуже тривожила її невпевненість у своїх силах, але тепер це інша дитина. Вона вважає, що математика допомогла їй позбутися своїх недоліків. Беручись тепер за будь-яку справу, я чую від неї:

— Якщо я впоралася з математикою, то тут обов’язково впоралася!

В Оленчиному атестаті з математики стояла “п’ятірка” — у неї не було “четвірок”. Але цією вона пишалася найбільше.

Відтоді пройшло більше восьми років, і в мене траплялися подібні випадки, але цей найкраще зберігся в пам’яті. Оленка зараз успішний адвокат, має свою сім’ю і мріє стати суддею. Я певна, що вона свого досягне. Щастя тобі!

Далі буде.

Галина МАРЧУК

КРАПКИ НАД "І"

Свого часу в репортажі з Парижа нам показували, яку радість викликало у французів рішення МОК провести олімпіаду у Франції. Французи раділи з перемоги своєї країни, своєї нації. І ніхто, ні з-за Ла-Манша, ні з-за Алон не сичав на них: "Націоналісти!". А з якою радістю зустрічала кожна країна перемогу своєї збірної з футболу.

І це прояв націоналізму в тому значенні, в якому це слово вживається в цивілізованому світі, тобто в розумінні любові до своєї землі, свого народу і турботи про його інтереси.

Ось яке визначення дає тлумачний словник англійської мови Хорнбі: "Націоналізм. 1. Велика відданість своїй власній нації, патріотичні почуття, дії, принципи. 2. Рух за політичну і т. ін. незалежність (у країні, яка контролюється іншою)".

Дві цитати з книги М. Сенченко "Общество истребле-

ЩО ТАКЕ «НАЦІОНАЛІЗМ»?

нія" слугуватимуть ілюстрацією до цього визначення: "Герхерд Шредер виграв вибори, підписавшись під економічним націоналізмом"; "У новому тисячолітті холодну війну замінила війна патріотів кожної нації проти світового уряду, який мріє про те, щоб усі нації позбулися свого суверенітету і поступово зникли. Це війна націоналізму проти глобалізації".

А в радянській імперії націоналізмом вважалося прагнення "інородців" зберегти своє національне обличчя, свою неповторність. Це вважалося кривою і суворо каралося. Найбільше дісталося українцям. Кожний другий політв'язень —

українець. І ще й зараз це слово жахає обивателя.

Як казав Ю. Ілленко: "Спотворене в катівнях КДБ обличчя націоналізму лякає на смерть самих носіїв цього обличчя".

У книзі "Розмови про наболіле" А. Погрібний наводить визначення одного автора трьох ідеологій, основу яких складає патріотизм, велика любов до своєї землі, народу, національних традицій.

Націоналізм — активна позиція патріота щодо становлення, розвитку й оборони своєї держави в межах її кордонів.

Шовінізм — націоналізм, що "виходить за межі своєї держави з метою поневолення ін-

ших народів і загарбання чужих земель".

Фашизм — претензія окремої нації на свою біологічну зверхність над іншими народами, що для досягнення своєї мети передбачає геноцид для інших, що і здійснювали нацисти на практиці.

Із подачі П. Симоненка деякі наші співгромадяни почали ставити знак рівності між поняттями націоналізм і нацизм.

Щодо лідера комуністів, то від нього можна чекати чого завгодно після того, як він три роки тому в газеті "Коммунист" заявив, що "кримінальні елементи провозгласили незалежність України".

Дивує, що так багато громадян, які не отримують жодних подачок від Путіна, поділяють його погляди.

● **Галина САГАТЮК**, член "Просвіти", м. Іллічівськ Одеської обл.

МОВА ЄДИНА

Цей рік приніс мені досить важливу подію — я захищала честь школи і району на обласній олімпіаді з української мови та літератури. І мені було дуже прикро, коли чула з уст учасників... російську. Навіть запитання, які виникали до членів журі під час виконання роботи, вони ставили мовою північно-східного сусіда. І найголовніше — це всім здавалося абсолютно нормальним і природним.

Але хіба нормально, що в Україні, на олімпіаді з української мови та літератури я чула... російську.

Чому з української естради лунають російські пісні? Чому український КВК веде росіянин? Чому українські "кавешники" смішать нас російською

ДУМКИ ВГОЛОС УКРАЇНСЬКОЮ ПРО УКРАЇНСЬКУ

(мабуть, пристосовуються до ведучого — із ввічливості)?

А я ні до кого не пристосовувалася. І 1 червня цього року (саме в День захисту дітей), побувавши з делегацією району в Дніпропетровську на святі в нашу честь і побачивши мітингувальників біля Дніпропетровської міськради, приєдналася до них. І яке ж було моє здивування, коли я, викрикуючи "Україна для українців! Так! — українські мови! Ні! — російській! Ні!

— брехні!" в очак "російськомовних" дніпропетровців була цілковито нормальною, а в очак наших делегатів (із українськомовних сіл) — таким собі доісторичним мамонтом. А ще більше здивувалася, коли середніх років чоловік, мешканець Дніпропетровська російською (!) сказав мені: "Девушка, а я ведь полностью с Вами согласен". А в автобусі делегати-селяни всю дорогу додому посміювалися і глузували з мене.

Звертаюся до своїх ровесників (не тільки до тих "сміхунів" в автобусі). Ви не думали над тим, яке майбутнє чекає на Україну, якщо ми так добровільно шодня паплюжимо свою мову, свою культуру, свій народ, а значить, — і самих себе? Якщо занепаде мова, занепаде вся країна. А населенням такої країни легше керувати нашим "чесним" політкам. Саме такий електорат їм і потрібен. І тоді вони нас, як теля на мичці, поведуть не тільки в ЄС, а й навіть в Африку, якщо буде потрібно. Чи хочете ви такого майбутнього? Я, наприклад, ні. Тож давайте вчити українську, говорити нею, думати нею, поважати і любити її, свій народ і себе самих!

● **Настя ФЕДЧЕНКО**, с. Великоолександрівка Дніпропетровської обл.

ПАМ'ЯТІ ДРУГА

Відійшов у вічність київський художник Віктор Шматок, так несподівано і до щемо неждано для рідних його, друзів, знайомих і земляків. Друзі та колеги пам'ятають митця як чудового майстра пейзажу, портрета, натюрмортів із квітами. Часто бачили його твори на День Києва та інші свята столиці України. Значну частку творчості художник присвятив храмовому живопису. Оздоблюючи храми, міг би ще чимало зробити, але — не судилося... Митець був у розквіті таланту, та доля неблаганна...

Народився Віктор Іванович у родині хліборобів Івана Даниловича та Ольги Митрофанівни Шматків у нелегкі повоєнні роки в давньому селі Євминці, що розкинулося на мальовничих придеснянських луках у дев'яти верстах від Остра. Щедра природа краю подарувала майбутньому художнику щире та широке вдача, талант митця. Друзі побували не один раз на малій батьківщині митця, про що згадують із вдячністю.

Поховали небіжчика за всіма християнськими звичаями на цвинтарі с. Євминки поруч із могилою батька. Земля тобі пухом, друже, Царство Небесне.

Віdspівав похоронну процесію отець Іоан.

● **Микола СОМ**, художник

ВУЛИЧНИЙ ФОТОГРАФ

Фото О. Литвиненка

Спека... В місті повільно плине час, усі наче перечікують цю позначку — 30 градусів цельсія. І тільки дітлахи запам'ятають це літо в діамантах бризок фонтанів...

МИКОЛУ КОНОБРИЦЬКОГО ЗВІЛЬНИЛИ

ДОБРА НОВИНА

11 серпня 2006 року Апеляційним судом Донецької області скасовано незаконний вирок Краматорського міського суду та звільнено з-під варті директора-організатора першої Української Краматорської гімназії Миколу Миколайовича Конобрицького.

Політичний в'язень був звільнений з-під варті, однак, не дивлячись на всі докази невинності, які були в матеріалах справи, суд замінив термін ув'язнення три роки в місцях позбавлення волі на два роки умовно з позбавленням права на 2 роки займати керівні посади.

Громадські організації, які активно підтримували захист

політичного в'язня вважають цей вирок незаконним та ініціюватимуть касаційне оскарження, а також активно займуться тими особами, які сфальсифікували кримінальний процес за надуманими обставинами.

● **Марія ОЛІЙНИК**, заступник голови Донецької обласної "Просвіти"

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

ЦЕЙ ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ДО ЄВРОСОЮЗУ

Ми так стрімко квапимосся шляхом євроінтеграції, що забуваємо про таку просту істину: перш ніж тебе поважатимуть інші, навчися шанувати самого себе — свою мову, свою культуру, історію, своїх видатних і визначних особистостей. Наші намагання стати повноправним членом європейської родини зрозумілі й виправдані, однак не варто при цьому втрачати власного обличчя.

Напівсвідоме чи малосвідоме поклоніння всьому іноземному вже має і ще матиме той негативний вислід, що на догоду комусь губимо власну ідентифікацію. Погляньте, як заповнили наше мовлення — усне і писемне — слова іншомовного походження, які ми просто смакуємо, хизуємося ними, віддаємо їм перевагу в співбесіді. Замість міський голова — мер; замість голова облдержадміністрації — губернатор; замість Верховна Рада — парламент. Звичайно, для урізноманітнення мовлення потрібна синонімія, аби уникнути повторень. Але ж є українські відповідники цих словесних одиниць.

Не може тішити той факт, що у вітчизняному інформаційному просторі (рекламі, оголошеннях, назвах кафе, барів, кав'ярень, казино, салонів краси) перевага чомусь надається словам, які прийшли до нас із-за кордону. Ось короткий їхній перелік, які довелося побачити автору цих рядків: "Альфа", "Таверна", "Ковчег", "Ромсо", "Рандеву", "Клеопатра", "Афродіта", "Касандра", "Міраж". Цей список, звичайно, можна було б і продовжити. Видно, що власники цих закладів цікавляться і давньоримськими й давньогрецькими легендами. Але хай би краще вивчили спершу давньоукраїнську міфологію.

Вдивляючись у далекоглядні горизонти прийдешнього на шляху національного духовного відродження, варто на якийсь час зупинитися і заглянути в минуле. Вивчаючи львівську періодику часів, що передували нашій незалежності, я нарахував 12 (!) рубрик публікацій, що стосуються нашої минувшини. Ось їхній перелік: "Цікаво знати", "Стежка у давнину", "Люби і знай свій рідний край", "Карби віків", "Знайдено в архіві", "Музей у селі", "Скарби народу", "Свідчать архівні документи", "По виставочних залах", "Музеї", "З глибин віків", "По залах музеїв".

А зараз яке видання обласного рівня може похвалитися таким розмаїттям рубрик і такою увагою до історії батьківського краю?

Поважаймо свій родовід, що бере виток з глибини віків, не забуваймо імен наших славних предків, шануймо мову своїх батьків — і тоді з нами рахуватимуться і наші сусіди, і європейська спільнота загалом.

● **Ігор БІДЮК**, с. Йосипівка Львівської обл.

ЦІКАВО ЗНАТИ

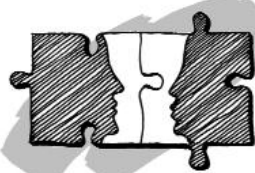
«СІДАЙТЕ» ЧИ «ПРИСЯДЬТЕ»?

У кабінетах, офісах, приймальнях державні службовці чинно кажуть: "Присядьте". Дуже рідко почуєш: "Сідайте". На моє зауваження мені пояснили: "Ви знаєте, сідайте, це ніби до біди, до криміналу, яке ще живе з радянських часів". Люди не знають, яка різниця між цими словами.

Значення цих слів знаходимо у "Словнику української мови" В. Грінченка, словнику "Наукової думки". Зрештою, є в Т. Шевченка: "Просимо сідати, будьте гостями", Б. Грінченка: "Сідайте, щоб старости сідали", П. Мирного: "Чого ви стоїте? Сідайте. Сідайте то побалакаємо" і т. д. Щодо слів присісти, "присядьте" у М. Коцюбинського: "Остап з Соломією присіли на мішках", З. Тулуб: "Настя присіла біля хати гаптувати гаманець Сагайдачному", Б. Грінченка: "...по нотах, щоб присів".

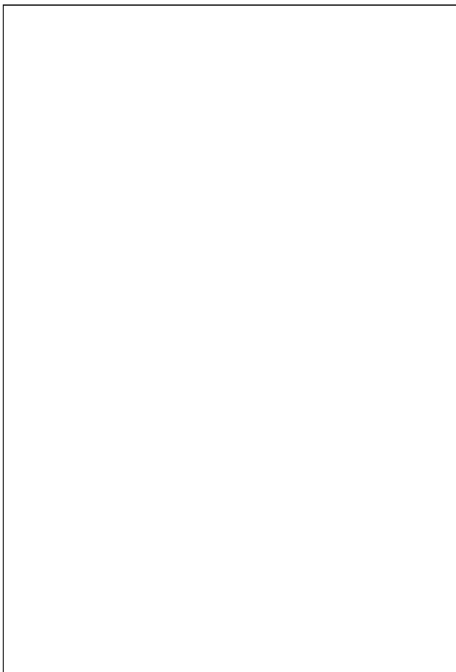
Не біймося говорити слово "сідайте", воно давнє, як наша мова. Діди, прадіди, ми з вами так кажемо, коли з пошаною ставимосся до людини, сусіда, родича, гостя чи подорожнього. "Присідають" хіба скраю на лаві, у танці, ховаючись за кущем.

● **Степан БОЙКО**, м. Івано-Франківськ

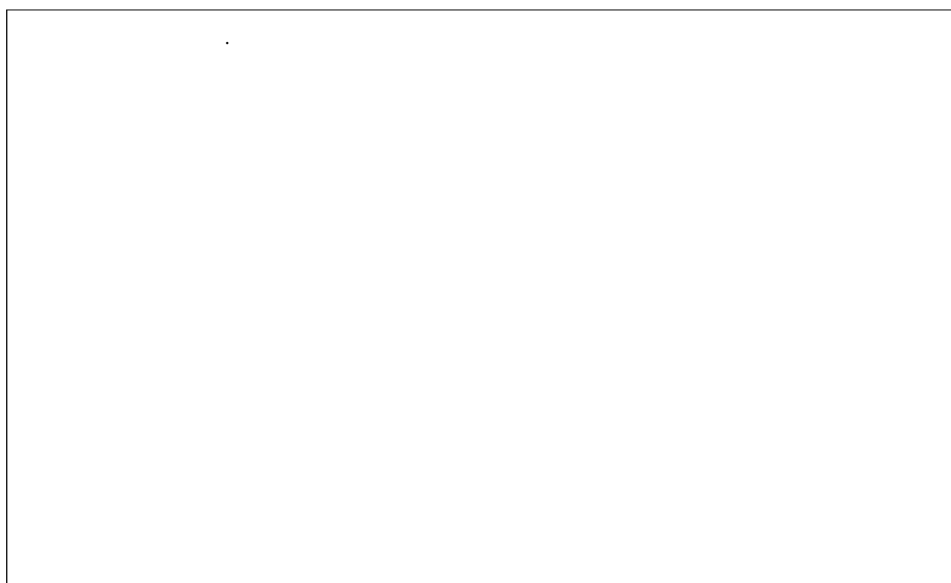

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ
РОЗСЛІДУВАННЯ

СЛОВО ПРАКТИКА

ДІТЯМ НЕОБХІДНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО!

Трагічний життєвий шлях Івана Франка добре відомий із численних біографічних праць, проте небагато знаємо про долю його нащадків. Спробуємо познайомитися з ними.

Стародавні римляни дотримувалися думки, що “кожен є ковалем своєї долі”, себто людина відіграє активну роль у її формуванні. За Шевченком — “у кожного своя доля”, тобто, є певний фаталізм. Та погляньмо у новітні часи. Намагаючись збагнути долю, сучасники запитують: “Невже трагізм запрограмований?”. Під таким заголовком 26 серпня 1990 року Зиновія Франко, онука велетня духу, Івана Франка, записала свій роздум над долею його нащадків. Під цим же заголовком був надрукований 23 листопада 1991 р. її друзями у “Західному Кур’єрі” разом із посмертною згадкою про Зиновію Франко, що померла 17 листопада 1991 р.

Іван Франко одружився в Києві 1886 року з Ольгою, що походила з дворянського роду Хорунжинських із Наддніпрянщини, а поселилися у Львові. У них було четверо дітей — сини Андрій (1888—1912), Тарас (1889—1971), Петро (1890—1941), та єдина донька Анна (1892—1988). Здавалося, молода сім’я піде шляхом щасливого життя, але незабаром проявилися серйозні турботи. Найстарший син Андрій, улюбленець мами, дитина спокійної вдачі, із сьомого року життя почав хворіти невиліковною недугою — епілепсією. Вона й скосила молоде, надійне життя на 24-му році, за два місяці до того, як мав скласти докторську працю з філософії.

Другий син, Тарас, батько Зиновії, прожив довге життя, але, за її словами, “до помазанників долі не належав”. На жаль, у своєму роздумі Зиновія ніяких деталей з його життя не подає. Деякі дані про його особу знаходимо у споминах його сестри Анни Франко-Ключко п. н. “Іван Франко і його родина”, надрукованих у м. Торонто 1956 р., до сторіччя народження поета.

Тарас, як і Андрій, закінчив філософський факультет Львівського університету. З вибухом Першої світової війни опинився в рядах австрійської армії на італійському фронті. Воєнні події кинули його аж до Одеси, де потрапив у більшовицький полон. За клопотаннями матері пошастило з нього звільнитися та повернутися до Львова, де став учителем академічної гімназії, опісля професором університету

ім. Івана Франка. Він мав дві доні — Зиновію і Любов, та сина Ролянда. Це — єдиний нащадок, онук Великого Каменяра, що носить його прізвище. Сам Тарас до кінця життя працював як науковець, письменник, літературознавець, зокрема у царині давніх мов і культур.

Третій і наймолодший із синів Франка, Петро, загинув трагічною смертю у 1941 р., замордований більшовицькими окупантами. З відзнакою закінчив студії хімії у Львівській політехніці. З наступом царської армії у 1914 покинув місто і вступив до Січових Стрільців. Тут стрівся з шкільними товаришами — Євгеном Коновальцем, Андрієм

пропагандивної праці. Зробили його депутатом Верховної Ради поруч з д-ром Панчишином, проф. Ординським та іншими, а у фаховій ділянці займав становище декана торговельно-економічного інституту та директора Літературно-меморіального музею Івана Франка у Львові. З відступом Червоної Армії (1941) насильно “евакуювали” його зі Львова ешеленом, який ніколи нікуди не прибав.

Обох дочок Петра не обійшла лиха доля. Старша дочка, Віра, яку заарештували німці у жовтні 1941 р. як “політичну”, була відправлена в концтабір Равенсбрюк, де перебувала до кінця війни. Звільнена американськими вій-

його навіть повернули до Австрії, де він приєднався до рідні в Зальцбурзі і зразу почав працювати в одному зі шпиталів ІРО. Але недовго мав змогу втішатися повернутою свободою: у 1948 р. знищене каторжним ув’язненням здоров’я привело до несподіваної смерті.

Як наслідок переселенської акції втікачів, Анна з синами Тарасом і Мироном після Другої світової війни опинилися в Канаді. На жаль, Анна Франко майже нічого не згадує про їхній дальший шлях життя, але поміщений на стор. 97 вищеназваної публікації її споминів знімок (мабуть, із Канади) “Анна Франко-Ключко з родиною”, крім її самої, ототожнює такі осо-

дивно, що у своєму роздумі Зиновія не згадує нічого про особу Юрачківського і виступає тільки під прізвищем Франко. Однак про себе, сестру Любку і брата Ролянда каже так: “Автора цих рядків, найстаршу дочку Тараса, переслідувано тривалий час за її переконання, що йшли врозріз з програмою партії на злиття мов, тобто програмою денационалізації українців. Спочатку — виключення з партії, потім зняття з роботи, вкінці слідство, яке закінчилося “покаяним листом”, котрий підписала, і бойкотом друзів та співробітників інституту, куди була повернена на роботу”. У посмертній згадці сказали її друзі, що “Разом з нею українська наука втратила талановитого дослідника і популяризатора лінгвістики, топоніміки, а також глибокого знавця літератури й особливо творчості І. Франка”.

“Друга дочка цілком самотня, не позбавлена комплексів. Сина Ролянда форсованими темпами прощтовхували по шаблях кар’єри, але фактично нічого ні в науковому, ні в політичному плані він не досяг, як і не здобув позицій в громадському житті України. Навпаки, незважаючи на всю “рекламу” його особи, яка організовувалась “зверху”, він в ролі продовжувача ідей Великого Каменяра не затвердився. А для цього його посилали навіть у Штати, зробивши директором науково-дослідного Інституту. Навряд чи єдиний внук, який успадкував прізвище діда, міг приносити велику радість батькові Тарасові і виправдати сподівання рідних. В цьому теж була трагедія родини Франків. Крім того, родовід Франка по чоловічій лінії на цьому й обірвався”, — пише Зиновія Франко.

Справді, доля неначе завзялася на Франків рід, тож і не можна дивуватися великій гіркоті й розчаруванню, що знаходимо їх у записаних споминах чи роздумах.

Дивує майже повна відсутність дат, пов’язаних із родинними подіями. Шкода, бо цей недолік значно применшує історичну вартість таких унікальних споминів про Великого Каменяра і його нащадків. Та на своє оправдання Анна Франко-Ключко заявляє: “Не моїм завданням подавати докладні дані по датах, я в першій мірі хочу подати дійсну правду, яка вона не була б болуча й гірка...”

● **Ольга РУДЕНСЬКА**
Подано за журналом
“Наше життя”,
жовтень 1992 року, Америка

ДЕ ВИ, ЯСНІ ЗОРІ, ТИХІ ВОДИ?

Мельником та іншими. Петро був незвичайно характерний, відважний, проявляв дотепність та прямолінійність — прикмети, що здобули йому популярність серед деяких людей, а серед інших — неприхильність. Він, єдиний із дітей, мав змогу в 1916 р. провести славного батька на вічний спочинок на Личаківському цвинтарі (Тарас був на італійському фронті, Анна в цей час — у Києві і дізналася про смерть батька три місяці пізніше).

Переживши важкі небезпеки воєнної хуртовини на рідних землях у боях із більшовиками та поляками, вимушений емігрувати на чужину (Відень). Повернувшись в Галичину, Петро одружився з Ольгою Білевич; у них були дві доньки — Віра й Іванна (Ася). Деякий час учителював в українській гімназії в Коломиї, присвячуючи багато праці громаді та пластовій організації. Очевидно, така діяльність звернула увагу польської влади, що привело до переслідувань із боку поліції. Вони закінчилися звільненням із гімназії, а незабаром і до її закриття.

У цей час радянський уряд, через консулат у Львові, запрошує в Україну охочих їхати туди, обіцяючи їм працю і повну толеранцію. Петрові запропонували професуру на політехніці Харкова і він її прийняв. Разом із ріднею пробував там деякий час, переживаючи страхіття голоду 1932—1933 рр., та незабаром почали його переслідувати за націоналізм. Довелося тікати назад до Львова. Після окупації Галичини радянською владою 1939 р. потрапив на “чорну листу”, хоча зразу був використаний для

ськими, повернулася до Львова влітку 1945 р. Але недовго довелося милуватися рідним містом, бо у вересні її арештовують (радянська влада), відбувається суд “трійки” з вирокі 5 плюс 3 і відправка на шахти Воркути. Звідти повернулася з двома дочками й без засобів до життя. З важкими зусиллями знову ставала на ноги. Молодша її сестра Іванна, яку звали Асею, була матір’ю п’ятьох дітей і померла від важкої недуги. Так описує їхню долю Зиновія у своєму роздумі про рід Франків.

Наймолодша з дітей Франків, Анна, закінчила у Львові семінар і під час відродження України виїхала працювати до Києва, звідки в наслідок післяреволюційних подій емігрувала до Берліна. Там одружилася з д-ром Петром Ключком і обоє переїхали на Закарпаття, де прожили 20 років із синами Тарасом і Мироном. Знову війна. Після важких переживань, пов’язаних із загрозою життя, втекли до Відня, де д-р Ключко працював лікарем-фтизіатром в одному з його шпиталів. Воєнна хуртовина не оминула і цього міста, і знову довелося тікати далі на захід. Д-р Ключко відіслав сім’ю у безпечніше місце, а сам залишився, щоб піклуватися своїми важкохворими пацієнтами. Влітку 1945 р. більшовики заарештували його і насильно перевезли до Львова, на важке ув’язнення й каторгу у зловісній в’язниці на “Лонцького”. Завдяки кмітливості дружини Анни та ювілеєві — 90-літтю з дня народження Івана Франка, — д-ра Ключка у 1946 р. з підірваним здоров’ям, із наказу Сталіна звільнили.

би: син Тарас, Еріка, син МIRON, дружина Мирона з Галею-Роксоланою (на руках).

Проте Зиновія у своєму роздумі про родину Франка пише: “Нелегко склалося життя синів Ключка — Тараса і Мирона. Тарас із чотирнадцяти років хворів епілепсією. Хвороба не дала йому права одержати диплом лікаря, хоч повний курс навчання в медінституті (тобто університеті) в Граці він прослухав. Працював службовцем. Не пощастило йому в сімейному житті ні з жінкою, ні з єдиним сином. Жінка довела його до передчасної смерті, ненадовго, правда, переживши його, а син зійшов на мавнівці”.

Про Мирона Зиновія сказала так: “І у Мирона, якому довелося довго працювати на виснажливій фізичній роботі — корчуванні лісу, а потім уже з дипломом інженера лісівництва вибавитися у люди, трагедія в сім’ї. Єдина дочка, розумна й красива дівчина, після нещасного випадку стала калікою і пересувається на візку. Таким чином, родовід Франка по лінії дочки, дійшовши до правнуків, на них і обривається”.

Про долю нащадків своїх братів Анна Франко-Ключко нічого не згадує. Можемо тільки послатися на два дальші знімки у книжці її споминів. На одному з них Тарас Франко з родиною: Тарас, його дружина Катерина, дочка Любка, син Ролянд, його дружина, дочка Зиновія Юрачківська, зять Юрачківський. Другий знімок зображує Петра Франка з дружиною Ольгою і дочками Вірою та Іванною. Крім імен, дальших пояснень немає.

У РУДКАХ ГОТУЮТЬ

10 вересня 2006 р. у Рудках “Просвітою” відзначаємо 150-ті роковини І. Франка і відкриваємо світлицю визвольних змагань Рудківщини (часи ЗУНРу та 30—40-ві роки ХХ ст.).

Матеріал для світлиці збирався багато років. Із 20 особистостей, що на фотографіях, 9 померло на чужині, але вдалося від-

найти фотообрази цих достойних мужів нашого краю. Зібрано цікавий архівний, мемуарний і розповідний матеріал, який говорить, що плеяда рудківських просвітан, що боролися за нашу державність, — сильні, вольові люди, розумні й працюючі, кожен по-своєму залюблений у рідну зем-

лю... А їхні життєписи — частина українського шляху до Незалежності.

Хочеться зберегти нашу історію, роками замовчувану, часто обривану, перевернену і, здавалося, вже забуту.

Двоє, що на фотографії, знали І. Франка: один приймав у своїй хаті Франка в лютому

1897 р., а другий возив хворому Каменяреві ювілейний дар від інтелігенції Рудківщини в 1913 році, — обидва чільні наші просвітяни.

● **В. ГОЛИСТИЙ,**
м. Рудки
Львівської обл.